

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

**KULTURNÍ POLITIKA, KULTURNÍ
PLÁNOVÁNÍ A PLÁNY NA ROZVOJ
KULTURY VE SPOLKOVÉ REPUBLICCE
NĚMECKO**
(studie)

Běla Michálková

Studie byla zadána a vypracována v rámci řešení výzkumného projektu „Sociální a institucionální podmíněnost rozvoje kultury a uchování kulturního dědictví v regionálním prostředí a její využití v efektivnější organizaci kulturních aktivit regionu“ (program NAKI, poskytovatel: Ministerstvo kultury, identifikační číslo projektu: DF11P01OVV032).

Copyright: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2015
Publikace neprošla jazykovou korekturou.

Obsah

Obsah	3
1 Kulturní politika ve Spolkové republice Německo	4
1.1 Základ kulturní politiky ve Spolkové republice Německo	4
1.2. Oblasti a úrovně, typy a nástroje kulturněpolitického výzkumu	5
2 Obecně o kulturním plánování ve Spolkové republice Německo	6
2.1 Ke kulturnímu plánování v minulosti a přítomnosti	6
2.2 Plánování rozvoje kultury ve Spolkové republice Německo	7
2.3 Témata a základní otázky plánování rozvoje kultury v SRN	8
3 Plány na rozvoj kultury v jednotlivých spolkových zemích	11
3.1 Bádensko-Württembersko (<i>Baden-Württemberg</i>)	11
3.2 Svobodný stát Bavorsko (<i>Freistaat Bayern</i>)	13
3.3 Berlín (<i>Berlin</i>)	14
3.4 Braniborsko (<i>Brandenburg</i>)	16
3.5 Svobodné hanzovní město Brémy (<i>Freie Hansestadt Bremen</i>)	18
3.6 Svobodné hanzovní město Hamburk (<i>Freie Hansestadt Hamburg</i>)	20
3.7 Hesensko (<i>Hessen</i>)	21
3.8 Meklenbursko-Přední Pomořansko (<i>Mecklenburg-Vorpommern</i>)	22
3.9 Dolní Sasko (<i>Niedersachsen</i>)	23
3.10 Severní Porýní-Vestfálsko (<i>Nordrhein-Westfalen</i>)	24
3.11 Porýní-Falc (<i>Rheinland-Pfalz</i>)	28
3.12 Sársko (<i>Saarland</i>)	29
3.13 Svobodný stát Sasko (<i>Freistaat Sachsen</i>)	29
3.14 Sasko-Anhaltsko (<i>Sachsen-Anhalt</i>)	32
3.15 Šlesvicko-Holštýnsko (<i>Schleswig-Holstein</i>)	36
3.16 Svobodný stát Durynsko (<i>Freistaat Thüringen</i>)	37
4. Odborná literatura ke kultuře a kulturnímu plánování ve Spolkové republice Německo	40

1 Kulturní politika ve Spolkové republice Německo

1.1 Základ kulturní politiky ve Spolkové republice Německo

Ve Spolkové republice Německo dominuje v oblasti kulturní politiky kooperativní federalismus vyznačující se decentralizací, subsidiaritou a pluralitou. Hlavním aktérem kultury není z důvodu decentralizační funkce stát, ale města a obce jednotlivých spolkových zemí. Spolkové země mají své parlamenty, jejichž součástí jsou kulturní výbory, které spolupracují s ministerstvem v oblasti kulturní politiky. Obce mají vlastní kulturní rady.

Hlavním rysem politicky administrativního kulturního systému, ve srovnání s jinými zeměmi, je výrazný kulturní federalismus, který je historicky zakořeněn. Do roku 1871 se dnešní Německo skládalo z jednotlivých feudálních států a ze svobodných měst s vlastní kulturní tradicí. Německá říše, Výmarská republika a i SRN na tuto skutečnost až na malé výjimky (zahraniční kulturní politika, centrální pořádkově-politická nařízení) navázala. Podle Ústavy SRN (*Grundgesetz*)¹ náleží státní úkoly a oprávnění pro kulturní politiku do kompetence spolkových zemí, pokud nemá ústava jiná ustanovení (článek 30 Ústavy SRN). Kompetence pro kulturní oblast společně se školstvím a vysokým školstvím jsou tedy pomocí pojmu svrchovanost kultury „*Kulturhoheit*“ a přednostní kompetence kultury „*vorrangige Kulturkompetenz*“ v rukou spolkových zemí. Města a kraje spolkových zemí mají oblast kultury definovanou v zemských ústavách podle článku 28 odstavce 2 Ústavy SRN. Stát je zodpovědný za zahraniční kulturní politiku, nakladatelské právo, autorské právo, obecné právní vztahy pro tisk a film a ochranu německého kulturního dědictví před vyvezením do zahraničí. Stát ovšem také převzal aktivity v oblasti podpory kultury, v roce 2002 založil kulturní nadaci *Kulturstiftung des Bundes*.²

Kulturněpolitické uspořádání ve Spolkové republice Německo je především v kompetenci obcí. Rozhodující je proto garance samospráv obcí zakotvených v Ústavě Spolkové republiky Německo. Podle článku 28 odstavce 2 Ústavy SRN zajišťuje obcím právo určovat všechny záležitosti místního společenství v rámci zákonů. Dále je silné postavení obce zdůvodněno v zemské a obecní ústavě.

Vztah státu a kultury určuje ve Spolkové republice Německo článek 5 odstavec 3 věta 1 Ústavy SRN. Tento princip a k němu se vztahující soudní pravomoc Ústavního soudu Spolkové republiky Německo garantuje svobodu umění a kultury. Stát garantuje rovněž zachování a podporu svobodného a různorodého kulturního života. Tento cíl je umocňován společenským chápáním kultury jako veřejného statku, za který musí veřejnost převzít zodpovědnost. Předpokladem pro rozvoj kultury je státní podpora kultury v dostatečném rozsahu, různorodosti a požadované kvalitě. V tomto smyslu je podpora kultury a umění dodatečným dobrovolným plněním bez hospodářské hodnoty a základním úkolem pro demokratickou společnost.

---

¹ <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>

² <http://www.kulturstiftung-des-bundes.de/cms/de/index.jsp>

1.2. Oblasti a úrovně, typy a nástroje kulturněpolitického výzkumu

V koaliční smlouvě německé vlády byl formulován úkol³ na prosazování kulturněpolitického výzkumu, vytváření potřebných analýz, diskuzí i reflexí a využívání kulturní statistiky.

V současné době se kulturní politika nachází v procesu změn. Následující úvahy pocházejí od Kulturněpolitické společnosti (*Kulturpolitische Gesellschaft*)⁴ a Institutu pro kulturní politiku (*Institut für Kulturpolitik*)⁵.

Oblasti a úrovně	Analýza situace	Analýza účinků	Nástroje výzkumu
Kulturní práce/ Umění	Popis stavu a rešerše k identifikaci a systematizaci programů, metod, zařízení a rozměrů kulturní praxe.	Analýzy účinků, výzkumu recepce a evaluace v oblasti kulturní praxe.	Opatření ke kvalifikaci, poradenství a vytvoření koncepce pro kulturní praxi.
Politika	Rešerše a analýzy k organizačním strukturám, nástroje na podporu, programy, správní struktury a jednání.	Analýzy účinků a evaluace kulturněpolitických nástrojů podpory a rozhodovacích struktur atd.	Odborné poradenství v oblasti koncepcí podpory, vývoje kulturního plánování atd., rovněž monitoring kulturního zpravodajství.
Výzkum	Rešerše, dokumentace a vyhodnocení výzkumných prací, popř. zanesení do databáze kulturněpolitického výzkumu.	Analýzy k implementaci výsledků výzkumu v kulturněpolitickém rozhodovacím procesu.	Aktivní kooperace a vytvoření sítí transferu znalostí stejně tak jako koordinace výzkumu a výměna zkušeností mezi osobami podílejícími se na výzkumu.
Vzdělávání	Vytvoření databáze a rešerší/analýz stávajících nabídek a poptávek.	Evaluace užitečnosti zprostředkování znalostí do praxe a relevance činnosti vzdělávání.	Doprovodný vědecký výzkum, vypracování nových obsahů, metod a formátů. Kvalifikace obecních kulturních politiků, další vzdělávání školitelů.

³ <http://www.kupoge.de/kumi/kumi147.html>

⁴ <http://www.kupoge.de/>

⁵ <http://www.kupoge.de/institut.html>

2 Obecně o kulturním plánování ve Spolkové republice Německo

2.1 Ke kulturnímu plánování v minulosti a přítomnosti⁶

V 70. letech 20. století dosáhla v západním Německu plánovací euforie svého vrcholu. Vyšší správní celky se zaměřily na vytvoření politiky pro rozvoj měst. Proměnu situace dokumentuje leták *Zachraňte teď naše města! (Rettet unsere Städte jetzt!)* ze začátku 70. let. Jednalo se o snahu vytvořit města atraktivní pro život. V zasedání kulturního výboru měst *Deutscher Städtetag* byla představena (především díky kulturním referentům Hilmarovi Hoffmannovi, Hermanovi Glaserovi, Dieterovi Sauberzweigovi a Siegfriedovi Hummelovi) nová kulturní politika ve smyslu kulturní politiky města.

Další změnu v kulturním plánování v Německu přinesla evangelická akademie *Loccum* a Kulturněpolitická společnost (*Kulturpolitische Gesellschaft*), která byla založena také v 70. letech. Kulturněpolitičtí činitelé se v těchto letech snažili především o posílení kulturní politiky, rozvoj kulturní infrastruktury a vytvoření „kultury pro všechny“, jak znělo heslo dané doby. Pro nové publikum byla vytvořena, postavena a přestavěna řada kulturních zařízení. Kultura byla svržena z trůnu tehdejšího uměleckého elitářství.

Na konci 70. a začátku 80. let vznikla sociokulturní centra v oblastech squatterské scény, která obohatila kulturní infrastrukturu měst. Ta se otevřela novým skupinám především v oblasti kulturního vzdělávání.

První kulturní plán představil kulturní referent Siegfried Hummel v Osnabrückeru v roce 1976. Brzy následovaly další kulturní plány. V polovině 80. let a nejpozději začátkem let 90. nastal konec euforie kulturního plánování. S ohledem na kulturní infrastrukturu ve východním Německu v oblasti „nových spolkových zemí“ byla započata přestavba a později byla zrušena řada kulturních zařízení. Přestože stát financoval zachování kulturní infrastruktury v bývalém východním Německu, zavíraly se tam knihovny, končila činnost divadel a kulturních domů atd. Transformační proces ve východním Německu se nezastavil ani před oblastí kultury.

V západním Německu byla v oblasti kulturní politiky prosazována jiná témata, jako např. modernizace správy kultury (nové modely řízení). V prvním desetiletí tohoto století stálo v centru zájmu kulturní hospodaření. Kulturní politika, státní politika, politika spolkových zemí a politika obcí se stále rozvíjela, i když nedostala přímo název politika kulturního plánování.

Když v roce 2007 doporučila Průzkumná komise německého spolkového sněmu *Kultura v Německu (Enquete-Kommission des Deutschen Bundestages⁷ Kultur in Deutschland)*⁸ vytvořit kulturní plán na státní úrovni a na úrovni spolkových zemí, nejprve to vypadalo, že odkazuje ke

⁶ <https://www.yumpu.com/de/document/view/23991295/politik-kultur-deutscher-kulturrat/15>

⁷ <http://www.bundestag.de/service/glossar/E/enquete/245392>

⁸ <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/070/1607000.pdf>

konceptům z minulosti. Průzkumná komise však naopak anticipovala trend, který v současné době probíhá v řadě spolkových zemí a obcí. Kulturní plánování znamenalo v 70. a 80. letech počátek, etablování nových témat. Dnes se diskutuje spíše o tom, jaká kulturní infrastruktura bude v budoucnu potřebná.

Kulturní plánování se dnes musí vyrovnávat s demografickými změnami. Na konci 60. a na začátku 70. let byly kvůli silným populačním ročníkům přeplněné školy. Dnes je nutné zabezpečit, aby kvůli malému počtu dětí zůstala zachována místa ve škole v blízkosti bydliště.

Počet obyvatel v Německu klesá, existují samozřejmě regionální rozdíly, ale podíl starších lidí v populaci nadále stoupá. Zvyšuje se též podíl migrantů v populaci. Fenomén těchto demografických změn se popisuje slovy: „méně, starší, barevnější“.

Tento proces rovněž pozměňuje požadavky a potřeby kultury. Cílovou skupinou kulturního vzdělávání se stávají dospělí, převážně v důchodovém věku. Současně se však musí vytvořit nabídka kultury pro mladé, aby nevznikla propast v předávání kulturní tradice. Nesmí se však kvůli starší generaci obracet pouze do minulosti, rovněž je třeba investovat do současného umění.

Na jedné straně nutí demografické změny jednotlivé vyšší správní celky a spolkové země přemýšlet o jejich kulturní infrastruktuře, na druhou stranu je v ústavě zakotvený odstavec o konsolidaci rozpočtů (státních a jednotlivých spolkových zemí). Všechny výdaje z veřejné sféry se v oblasti kultury kontrolují. V této souvislosti vyvstávají otázky na vytížení a využití kulturních nabídek. Jednotlivé spolkové země zacházejí s tímto kulturněpolitickým požadavkem různě. Některé země sázejí na kulturní spolky, jiné upřednostňují radu expertů.

2.2 Plánování rozvoje kultury ve Spolkové republice Německo

Plány na rozvoj kultury zažívají velký úspěch. V polovině 70. let bylo možné všechny plány realizovat, kultura vzkvétala. Rostoucí rozpočty přinášely například stále více divadel a muzeí. Velké množství kulturních institucí není vždy rovnítkem pro kreativitu a nejenom z toho důvodu se situace rozvoje kultury na přelomu století úplně změnila. Kulturní rozpočty jsou nižší, migrace pozměňuje složení obyvatel ve městech, mediální svět udává nové formy vnímání kultury. Skončily plány na rozvoj kultury kvůli těmto skutečnostem? V současné době není již potřeba vytvářet master plány, nýbrž cílené strategie, které dnešní společnosti zodpoví zásadní otázky: Jakou kulturu chceme? Kdo jsme? Plánování rozvoje kultury v současné době projednávají aktéři ve všech kulturních oblastech a rovněž v oblasti kulturní politiky. Kultura je široký pojem, rozvíjí se mnoha směry a v řadě úrovní.

Spolková republika Německo se stále znovu pokouší o nové přístupy k plánování rozvoje kultury, protože Ústava SRN (*Grundgesetz*) a právně chráněná svoboda umění automaticky nezajistí rozmanitou kulturní produkci. Plánování rozvoje kultury se snaží, aby kultura přinášela hodnotu do všech oblastí života a byla výchozím bodem pro každodenní život v demokratické společnosti.

Kultura představuje zrcadlo hospodářského a politického vývoje a je základem pro každou individuální a kolektivní emancipaci. Bez diskuze o oblasti kultury se nemůže zdařit realizace ideálů individuálních vizí nebo vizí v rámci podniků. Aktéři z oblasti hospodářství, politiky, kultury vytvářejí permanentní koncepce a programy, které podporují rozvoj kultury ve spolkových zemích i kulturu v regionech a jejich infrastrukturu.

2.3 Témata a základní otázky plánování rozvoje kultury v SRN

7. kulturněpolitický spolkový kongres (7. *Kulturpolitischer Bundeskongres*)⁹ se konal v Berlíně 13. a 14. června 2013. Název hlavního tématu zněl Kultura podle plánu? Strategie Koncepce kulturní politiky (*Kultur nach Plan? Strategien konzeptgestützter Kulturpolitik*). Pořadatelem byla kulturněpolitická společnost (*Kulturpolitische Gesellschaft*)¹⁰ a Spolková centrála pro politické vzdělávání (*Bundeszentrale für politische Bildung*)¹¹.

V rámci kongresu se diferencovala následující témata: **1) kulturněpolitické otázky, 2) průřezová témata a opatření, 3) řešení otázek podle jednotlivých odvětví a zařízení.**

- **1) Kulturněpolitické otázky**

Kulturněpolitické otázky se vztahují k reflexi koncepcí, nástrojů, mechanismů a působení, které jsou již k dispozici. Podrobněji byla rozpracovaná především následující témata:

Demografické a kulturní změny vysvětlují úbytek publika především v klasických zařízeních vysoké kultury, která jsou podporována z veřejných prostředků, a změnu preferencí návštěvníků při výběru kulturní nabídky.

Proporcionální nerovnováha podpory kultury v jednotlivých odvětvích (ovlivněná z historického hlediska rostoucí infrastrukturou a rozdílnými potřebami produkce) a velká disparita mezi volnými a vázanými prostředky a prostředky pro etablovanou kulturu a nezávislou scénu staví kulturní politiky pod tlak, protože je tato praxe stále více zpochybňována. Na tomto pozadí se otevírá prostor pro mnohé oblasti výzkumu v rozvoji kulturního plánování v obcích, městech a spolkových zemích, zejména pak vedoucího k:

- Vypracování podkladů k zavedení nového předpisu na podporu kultury, která vychází z trvalých a aktuálních kritérií (vztah nabídka/poptávka, nabídka kooperace, aspekty na zprostředkování, podpora inovací, vnitřní a vnější orientace, evaluace atd.).
- Podpoře změny kulturní infrastruktury (participace nových aktérů na dosavadní infrastrukturu, kooperace, fúze).
- Odpovědi na otázky přerozdělování.

---

⁹ http://www.kulturmanagement.net/beitraege/prm/39/v__d/ni__2605/stp__5/index.html

¹⁰ <http://www.kupoge.de/>

¹¹ <http://www.bpb.de/>

- Zavedení konsekventního třísektorového modelu (koordinace, snížení konkurence, společné posílené působení a transparentnost atd.)
- Vytvoření základních bodů kulturní politiky (vyčlenění prostředků do potřebných rozvojových oblastí).
- Zlepšení situace příjmů (zvláště svobodných umělců).
- Řešení zásadních kulturněpolitických otázek (především spravedlnost při rozdělování).
- Zavedení poradních sborů (doprovázení kulturních rozhodovacích procesů pomocí stálého odborného grémia).
- **2) Průřezová témata a opatření**

Ze základních kulturněpolitických otázek se často zpracovávají další průřezová témata, která jsou zpravidla důležitá pro velkou část kulturních aktérů z veřejného, neziskového a komerčního kulturního sektoru. Zde jsou důležité především následující oblasti:

- Kulturní vzdělávání/zprostředkování kultury.
- Kulturní turismus/kulturní marketing.
- Kulturní průmysly.

Přestože všechny tři oblasti mají různé mechanismy působení a vykazují jiné požadavky rozvoje, mají též některé podobné vlastnosti. Jedná se především o kooperační a koordinační oblasti. Všechny jmenované oblasti se neobejdou bez smysluplné kooperace a koordinace, neboť jsou odkázané na spolupráci různých složek.

Plánování kulturního rozvoje nemá za úkol pouze poukázat na smysluplné projekty a postupy ve jmenovaných tematických oblastech, ale mělo by rovněž odvodit odpovídající potřeby a hledat možnosti realizace. Jinak by vznikl pouze dokument, který sice obsahuje dobré myšlenky, ale jejich realizace by již nebyla zcela vysvětlena, což by mohlo vést k frustraci zúčastněných osob. Často se jedná například o koordinační místa, která mají sjednotit tvůrce a jejich myšlenky tak, aby bylo jejich vystupování efektivní. Přesvědčivě mohou být vypracovány aspekty v rámci kulturního plánování, které mohou pomocí kulturního vzdělávání a turismu aktivně přispět k obecnému rozvoji města a regionu. Stejně tak vzniká nový prostor pro stávající a nové aktéry z kulturní oblasti a pro relevantní průřezová pole. Tím se také zvyšují šance financování odpovídajících koordinačních míst a vhodný způsob konstruování existujících pozic.

Rozvoj kulturního plánování vytváří také další požadavky na kulturní management, který má koordinační a zprostředkující funkci. Samozřejmě mohou být definována další průřezová opatření jako například všeobecná snaha zintenzivnit spolupráci mezi obcemi a stanovit specifická témata, která se vztahují k regionálním specifikům. Často se o nich diskutuje v rámci kulturně-turistického potenciálu.

- **3) Řešení otázek podle jednotlivých odvětví a zařízení**

Výše zmiňované řešení otázek vede v dalším kroku k zaměření se na konkrétní odvětví a zařízení. Ze jmenovaných průřezových opatření a základních kulturněpolitických otázek na jedné straně vycházejí konkrétní požadavky pro kulturní zařízení a projekty. Na druhé straně existují v rámci

rozvoje kulturního plánování nenaplněné vize. K nim patří konkrétní problémy s financováním, otázky ohledně investic a rozvojových úkolů. Ve středu zájmu rozvoje kulturního plánování je zpravidla celkový rozvoj kulturní krajiny. Znamená to, že ne každý detail je nutno prohloubit, aby se zohlednilo celkové pojetí v odpovídajícím plánu. V ideálním případě budou nejdůležitější rozvojové perspektivy jednotlivých oblastí a zařízení, především v kontextu průřezových opatření kulturního turismu a kulturního vzdělávání, definovány v následujícím kroku, při němž se do plánů na rozvoj kultury zahrne odpovídající výzkum podle konkrétních odvětví a zařízení.

3 Plány na rozvoj kultury v jednotlivých spolkových zemích¹²

Nejvyšší kulturní svaz SRN Německá kulturní rada (*Deutscher Kulturrat*)¹³ považuje za důležité vytvářet plány na rozvoj kultury, aby vznikla perspektivní kulturní iniciativa ve spolkových zemích.

V řadě spolkových zemí se vytvářejí koncepce na podporu rozvoje kultury. Například v Durynsku byla díky vypracování kulturní koncepce pod záštitou Ministerstva kultury umožněna diskuze se zemskou kulturní radou. V Braniborsku předložilo Ministerstvo kultury koncepci, která se nyní konkretizuje. V Dolním Sasku odborníci z oblasti kultury analyzovali výchozí situaci, posléze se na regionálních konferencích projednávala koncepce rozvoje kultury. V Severním Porýní-Vestfálsku parlament iniciuje diskuzi o zákoně na podporu kultury atd.

3.1 Bádensko-Württembersko (*Baden-Württemberg*)

Rozloha: 35 751 km²

Počet obyvatel: 10 631 280¹⁴

Vláda spolkové země: Bündnis 90/Die Grünen/SPD

Volební období: 2011 – 2016

Ministr: Theresia Bauer (Bündnis 90/Die Grünen), ministryně pro hospodářství, výzkum a umění

Kultura 2020. Koncepce umění Bádenska-Württemberska (*Kultur 2020. Kunstkonzeption Baden-Württemberg*)¹⁵ byla vypracována grémiem expertů a v roce 2010 byla schválena zemským sněmem. Koncepce představuje horizont deseti let. Nejprve se zabývá přesahujícími otázkami, jako je například kulturní vzdělávání. Dále se zaměřuje na konkrétní požadavky v jednotlivých uměleckých odvětvích a formuluje pro ně doporučení. Následně byl mimo jiné zřízen odborný poradní sbor pro podporu vzdělávání v oblasti kultury napříč sektory. Ve vybraných obcích se v období 2011 – 2013 realizovaly projekty ke zlepšení interkulturní práce.

Netzwerk Kreativwirtschaft v Bádensku-Württembersku

Od roku 2010 je mediální a filmová společnost Medien- und Filmgesellschaft Baden-Württemberg (MFG) nositelem sítě *Netzwerk Kreativwirtschaft in Baden-Württemberg*¹⁶. K rozdělení podpůrných prostředků z Evropských fondů pro regionální rozvoj (EFRE) vybralo Ministerstvo hospodářství spolkové země Bádensko-Württembersko pro tuto síť důležité oblasti kulturních a kreativních průmyslů.

¹² <http://www.kulturrat.de/puk/puk02-13.pdf>

¹³ <http://www.kulturrat.de/>

¹⁴ Počet obyvatel udáváme podle statistického portálu Statista

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/71085/umfrage/verteilung-der-einwohnerzahl-nach-bundeslaendern/>

¹⁵ http://www.kupoge.de/kumi/pdf/kumi131/kumi131_04-05.pdf

¹⁶ <http://kreativnetzwerk.mfg.de/de>

Kulturní plánování v hlavním městě spolkové země Stuttgart¹⁷

V listopadu roku 2012 rozhodlo hlavní město spolkové země Bádensko-Württembersko Stuttgart o zahájení procesu plánování rozvoje kultury. Byly stanoveny zásadní body a rámcové podmínky pro rozvoj kultury. Obsahové a strukturální úkoly, které se nacházejí ve fázi realizace, vyžadují nyní upřesnění hlavních bodů rozvoje kulturního plánování. Nejdůležitějšími tématy jsou:

- Zprostředkovat kulturní vzdělávání (pedagogická a kulturně-pedagogická služba v muzeích, pedagogický program pro děti v městském archivu, nabídky služeb městské knihovny pro školy, podpora nadaných žáků v hudební škole, koncerty pro děti a rodiny ve filharmonii, projekt rozšíření kulturní infrastruktury ve městě *Baukultur im Stadtlabor*, programy pro děti v planetáriu).
- Vytvářet kulturu inklusivně (bezbariérový přístup k zařízením městské knihovny, inkluzivní instrumentální a vokální vyučování Orchester pro všechny (*Ein Orchester für alle*) v hudební škole *Musikschule Stuttgarter Philharmoniker*, inkluzivní prohlídky planetária, digitalizace centrálního archivu, bezbariérové městské muzeum).
- Žít interkulturně (iniciování výstavy o dějinách migrace v městském muzeu, vzdělávání o migraci v městském archivu, interkulturní aktivity v planetáriu, interkulturní výuka hry na nástroje v hudební škole *Stuttgarter Musikschule*, interkulturní projekty filharmonie, integrace v městské knihovně).
- Vytvořit digitální síť (realizace databáze ke vzdělávacím nabídkám a kulturním akcím, spojení jednotlivých dat).

Jako nadřazené kulturněpolitické stanovení cílů pro plán rozvoje kultury existuje hlavní myšlenka Kultura pro všechny (*Kultur für alle*). Předpokladem tohoto motta je odstranit bariéry v oblasti kultury a umění. Kultura se musí dále rozvíjet pomocí nových přístupů v jejím zprostředkování a pomocí aktivnějšího podílu na kulturní produkci.

Hamburský světový hospodářský institut (*Hamburger Weltwirtschaftsinstitut*)¹⁸ v roce 2013 vyhodnotil Stuttgart podruhé jako nejlepší kulturní hlavní město ve Spolkové republice Německo. Po tomto ocenění je Stuttgart vnímán jako špičkové město v oblasti kultury a musí nadále zajistit kvalitu a další vývoj programu. Kultura tím získala lepší pozici v celkovém plánování města a v popředí stojí permanentní dialog a komunikace se všemi osobami, které se účastní kulturního života.

Kulturní úřad díky různým platformám – např. konzultace k oblasti kultury, kulturní schůze, kulturní fóra a workshopy vytváří příležitosti pro vznik sítí a vnímá se jako moderátor a

¹⁷ <http://www.stuttgart.de/img/mdb/item/503207/103452.pdf>

¹⁸ <http://www.hwwi.org/>

podporovatel osob vytvářejících kulturu. Kulturní správa vidí plán rozvoje kultury jako proces a šanci, jak iniciovat dialog o společenských výzvách, kulturních možnostech rozvoje a o kvalitě města a života v něm.

Realizace opatření plánu na rozvoj kultury nemohou být provedeny najednou, jejich realizace bude trvat více rozpočtových let. Správa kultury bude v plánovaném rozpočtu na roky 2016/2017 předkládat první opatření pro realizaci dlouhodobé koncepce.

3.2 Svobodný stát Bavorsko (*Freistaat Bayern*)

Rozloha: 70 550 km²

Počet obyvatel: 12 604 240

Vláda spolkové země: CSU/FDP

Volební období: 2013 – 2018

Ministr: Dr. Ludwig Spaenle (CSU) ministr pro vzdělání, kulturu, vědu a umění

V roce 2012 díky bavorské státní vládě vznikl návrh na Státní podporu umění a kultury v Bavorsku – popis stavu (*Staatliche Förderung von Kunst und Kultur in Bayern – Eine Bestandaufnahme*). Nejdříve byly představeny bavorské kulturní fondy a bavorské zemské nadace, posléze následoval popis stavu rozličných kulturních odvětví. Na závěr byly popsány perspektivy pro následující oblasti: ženy v umění a kultuře, mezinárodní kulturní výměna, kulturní integrace imigrantů, kulturní vzdělávání, umělecké vzdělávání, kulturní a kreativní průmysly.

Bavorský zemský sněm (*Bayerischer Landtag*)¹⁹ se rozhodl vyzvat státní vládu, aby do konce funkčního období předložila koncepci na rozvoj kultury ve spolkové zemi Svobodný stát Bavorsko. Koncepce má být vytvořena ve spolupráci s umělci, osobami působícími v kultuře a zástupci kulturních a kreativních průmyslů. Koncepce má zohlednit potřeby a potenciál kulturních a kreativních průmyslů v městských a ve venkovských oblastech. Při vypracování této koncepce na rozvoj kultury se má zohlednit také vědecká expertíza. Při udělování veřejných finančních prostředků v kulturní oblasti se má dodržovat sociální standard při pracovních podmínkách pro tvůrce kultury.

Koncepce na rozvoj kultury ve spolkové zemi Svobodný stát Bavorsko je předpokladem pro transparentnost a spravedlnost při rozdělování prostředků. Koncepce umožňuje dlouhodobé plánování a tím strategický postup. Díky vypracování podobné koncepce a zvláště díky jasnému strukturování a hierarchii cílů se ozřejmí, které kulturněpolitické oblasti jsou nejdůležitější, popř. které budou v příštích letech zastávat důležitou roli.

Vytvoření této koncepce bylo doporučeno Komisí Spolkového sněmu SRN Kultura v Německu

---

¹⁹

https://www.bayern.landtag.de/www/ElanTextAblage_WP16/Drucksachen/Basisdrucksachen/0000010500/00010967.pdf

(*Enquete-Kommission des Bundestages Kultur in Deutschland*).²⁰ V bavorské kulturní politice dodnes chybí mimo jiné jasná hlavní témata. Jiné spolkové země, v poslední době Sasko-Anhaltsko, vypracovaly ve spolupráci s osobami působícími v kultuře a jinými zástupci občanů doporučení pro moderní a perspektivní kulturní politiku. V Bavorsku však bývalý ministr pro hospodářství, výzkum a umění Dr. Wolfgang Heubisch (FDP) 4. prosince 2012 ve svém vládním prohlášení nepodpořil vytvoření dialogu s ostatními zúčastněnými k vytvoření plánu na rozvoj kultury.

Kultura a umění se samozřejmě nedají plánovat. Neplatí to však pro naplánovanou, promyšlenou a stabilní politiku podpory kultury zohledňující společenský vývoj, demografické změny a potřeby osob vytvářejících kulturu. To se může podařit a na tomto základě lze vytvořit plán rozvoje kultury, pokud vláda spolkové země naváže intenzivní dialog s bavorskými umělci, osobami působícími v kultuře a spolky, popř. zástupci kulturních a kreativních průmyslů.

3.3 Berlín (*Berlin*)

Rozloha: 892 km²

Počet obyvatel: 3 421 830

Vláda spolkové země: SPD/CDU

Volební období: 2011 – 2016

Ministr: starosta Berlína Klaus Wowereit (SPD), odpovědný za kulturní oblast

Komplexní koncepce kulturní politiky nebyla vypracována. Byly předloženy koncepce pro jednotlivé oblasti. Po dlouhých debatách se zohledněním jednotlivých koncepcí vznikla koncepce rozvoje oper jako základ pro zřízení operní nadace v roce 2004. Cílem bylo díky efektům synergie docílit úspory. V roce 2006 byla vypracována koncepce k Berlínské zdi. V roce 2008 byla předložena rámcová koncepce pro kulturní vzdělávání, jejíž realizace byla v roce 2011 prověřena externím odborníkem.

Zpráva o podpoře kultury spolkové země Berlín 2011

Zpráva podává přehled o podpoře kultury v letech 2008 – 2010, koncentruje se především na finanční stránku. Každoročně dostane oblast kultury v Berlíně přibližně 845 miliónu eur (bez stavebních investic). Z této částky rozděljuje senát města Berlína 385 miliónů eur, okresy přibližně 120 miliónu eur a stát přibližně 340 miliónů eur. Pro spolkovou zemi Berlín je podpora kultury důležitá, hlavní město je v národním i mezinárodním měřítku vnímáno jako kreativní metropole. Kultura je ve spolkové zemi a zároveň hlavním městě rovněž důležitá pro vytváření identity a různorodosti a je i důležitým hospodářským faktorem.

Oblasti podpory kultury spolkové země Berlín

---

²⁰ <http://www.bundestag.de/service/glossar/E/enquete/245392>

Podle odhadů žije a pracuje v Berlíně více než 20 tisíc umělců, společně s více než 160 tisíci osobami zaměstnanými v kulturních a kreativních průmyslech, kteří z města vytvářejí kreativní centrum. Je zde k dispozici diferencovaná nabídka kulturních akcí všech oblastí a žánrů. Tento fenomén je ve Spolkové republice Německo jedinečný. Více než dvě třetiny z 9 miliónů berlínských turistů za rok navštíví město kvůli kulturní nabídce. Kulturní bohatství Berlína patří k jedinečné místní kvalitě města a stalo se rozhodujícím faktorem pro jeho rozvoj. Berlínská umělecká scéna profituje z příznivých rámcových podmínek, které město nabízí pro uměleckou produkci: relativně nízké životní náklady, postindustriální prostory, otevřenost scény, tolerantní atmosféra, ale také veřejná podpora umění a kultury. Veřejná podpora umění a kultury je cílená přibližně z 95 procent na kulturní zařízení (opera, divadlo, orchestry, muzea, památná místa a knihovny). Tato kulturní místa financovaná spolkovou zemí Berlín a částečně též státem přesahují hranice města a spolkové země a tvoří důležitý element kulturní infrastruktury Berlína.

V rámci kulturní politiky sleduje spolková země řadu opatření. Vychází především z transparentnosti, decentralizace, trvalé udržitelnosti kvality a různorodosti kultury. Podpora kultury spolkové země rozlišuje podle zákona mezi institucionální podporou a podporou projektů. Přibližně 95 procent všech prostředků spolkové země na podporu kultury – přibližně 367 miliónů eur (stav z roku 2010) – se použije na trvale udržitelnou institucionální podporu. Finanční prostředky nabízejí kulturním zařízením jistotu v plánování a garantují městu Berlín stabilní kulturní život na vysoké kvalitativní úrovni stejně jako přiměřené zachování kultury a aktuální péči o kulturní dědictví.

Zvláštním případem časově limitované podpory je podpora koncepcí v oblasti múzických umění. Nabízí aktérům čtyřletou jistotu plánování a perspektivu rozvoje, po uplynutí této doby se znovu rozhodne, kdo bude další čtyři roky podporován. V období 2011 – 2014 bylo podporováno 12 divadel a divadelních skupin částkou 4 milióny eur ročně. Podpora projektů představuje nástroj, který je zaměřen na profesionální berlínskou uměleckou scénu a orientuje se podle premis umělecké kvality, kulturní různorodosti, kvality zprostředkování a inovace. Každoročně je k dispozici přes 20 miliónů eur pro mnoho podpůrných programů z řady oblastí. V rámci podpory projektů spolkové země Berlín vypracovala kulturní správa 4 kritéria podpory.

- Podpora produkce ve formě jednotlivých projektů (divadelních inscenací, výstav, koncertů).
- Podpora jednotlivých osob se obrací na profesionální umělce, kteří mají trvalý pobyt v Berlíně, a umožňuje individuální umělecký rozvoj (např. stipendia, realizace katalogů, studijní cesty).
- Podpora pro vytváření podmínek produkce nezávislé scény (provoz ateliérů, podpora jevišť a souborů).
- Podpora napříč odvětvími pro umělce nebo produkce (kulturní vzdělávání, kulturní granty pro okrsky, program interkulturních projektů, program pro umělkyně).

Berlínské projekty na podporu kultury: *Projekt Zukunft, Creative City Berlin, VIELFALT 2030*

Berlínský Projekt budoucnosti (*Projekt Zukunft*)²¹ existuje od roku 1997. Zemská iniciativa vytváří podmínky pro kreativní průmysly, vyvíjí strategie a iniciuje projekty. Společně se správou kultury v Berlíně je *Projekt Zukunft* také zřizovatelem projektu *Creative City Berlin*,²² jedná se o informační místo a platformu pro umělce a zástupce kreativní oblasti v Berlíně.

Koncepce berlínského senátu pro rozvoj města *VIELFALT 2030*²³ se zabývá kulturní oblastí hlavního města. Je v ní stanovena důležitost funkce kulturních zařízení, integrace a vytváření identity městské společnosti.

3.4 Braniborsko (*Brandenburg*)

Rozloha: 29,842 km²

Počet obyvatel: 2 449 190

Vláda spolkové země: CDU, SPD, DIE LINKE, Bündnis 90/GRÜNE, AfD

Volební období: 2014 – 2019

Ministr: Sabine Kunst (SPD), ministryně pro vědu, výzkum a kulturu

V únoru 2012 představilo ministerstvo kulturněpolitickou strategii pro rok 2012. Na pozadí demografických změn a s ohledem na předpokládaný úbytek prostředků bylo stanoveno pět kulturněpolitických akcentů: kulturní vzdělávání, kulturní turismus, regionální identita, inovativní kulturní plány a podpora občanské participace v oblasti kultury. Zachování kulturní infrastruktury je popsáno jako důležitý cíl a zároveň je upozorněno na klesající finanční zdroje, kvůli nimž budou nutná strukturální přizpůsobení. Problém je, že velká část finančních prostředků na kulturu je vázána, proto není téměř žádná možnost podporovat nové plány.

Principy a rámcové podmínky podpory kultury ve spolkové zemi Braniborsko²⁴

Koncepce kulturního rozvoje

Principy a tendence podpory kultury spolkové země Braniborsko se dají odvodit z koncepce rozvoje kultury z roku 2002 *Stav kultury ve Spolkové zemi Braniborsko. Návrh a priority (Bestandsaufnahme Kultur im Land Brandenburg. Vorschlag für Prioritäten)*.

Koncepce rozvoje kultury se zabývala následujícími tématy:

- Směřování kulturní politiky.
- Profilování a rozdělení úkolů.
- Odstranění překážek v rozvoji.
- Konkrétní doporučení pro jednotlivá kulturní odvětví.

²¹ <http://www.berlin.de/projektzukunft/>

²² <http://www.creative-city-berlin.de/de/>

²³ <http://www.stadtentwicklung.berlin.de/planen/stadtentwicklungskonzept/de/statusbericht/kultur.shtml>

²⁴ http://regional-governance-kultur.de/uploads/media/Brandenburg_PF_IN.pdf

Aktuální výzvy

Kvůli aktuálním výzvám ve spolkové zemi Braniborsko, které představují například demografické změny, je koncepce kulturního rozvoje dále doplňována a dotvářena, což dokládají odpovídající aktualizace a průběžné zprávy. Dochází tak ke kontinuálním změnám v oblasti podpory umění a kulturní práce. To znamená, že není zavazující, zda ojedinělé podpůrné programy budou v příštích letech pokračovat nebo ne.

Princip subsidiarity a postavení kultury v rámci politiky spolkové země Braniborsko

Hlavní cíle kulturní politiky spolkové země Braniborsko:

- Spolková země Braniborsko vidí jako povinnost podporovat kulturní život.
- Vláda spolkové země Braniborsko podporuje kulturní a umělecké projekty, přitom zohledňuje principy subsidiarity a zodpovědnosti za kulturu a umění. Disponuje možnostmi samosprávy obcí a soukromých podporovatelů kultury. Vláda spolkové země podporuje projekty, které umožňují rozvoj zájmů Braniborska, podporuje kulturní zařízení, která působí nadregionálně.
- Spolková země Braniborsko se snaží o spolupůsobení největšího počtu nositelů a podporovatelů kultury, které motivuje. Z pohledu spolkové země se to týká vztahů k soukromým podporovatelům kultury, obcím, ke Spolkové republice Německo a k Evropské Unii. Mají se však podporovat projekty public private partnership, ale i jednotlivé nebo sektorům nadřazené snahy o kooperace.
- Cílem Braniborska je v rámci koncepce kulturního rozvoje více ohraničit úkoly spolkové země a obcí. Je to důležité z toho důvodu, neboť je stále řada jednotlivých kulturních projektů a zařízení závislá na finanční podpoře spolkové země, která má tím pádem malou flexibilitu v prostoru rozhodování.
- Spolková země Braniborsko podporuje hlavně projekty, které se vyznačují nadregionální kooperací a zvláštními uměleckými výstupy nebo mají modelové či inovativní postupy. Dále spolková země podporuje projekty, které přispívají k mezinárodnímu dialogu a rozvíjí kulturní turismus regionů ve spolkové zemi a zároveň reagují na demografické změny.

Cíle kulturní politiky pro následující roky

- Hlavní bod kulturní politiky je nadále podporovat dobré kontakty s Polskem, ale rovněž oživit jiné mezinárodní kontakty a navázat kulturní výměny umělců i kulturních programů.
- Důležité svazy v kulturní činnosti jsou Kulturní země Braniborsko (*Kulturland Brandenburg*)²⁵ a Kulturní slavnosti ve spolkové zemi Braniborsko (*Kulturfesten im Land Brandenburg*)²⁶.

²⁵ <http://kulturland-brandenburg.de/>

²⁶ <http://www.kulturfesten.de/>

Kulturní spolupráce se spolkovou zemí Berlín

Úřad předsedy vlády spolkové země Braniborsko (*Staatskanzlei Brandenburg*)²⁷ je centrem vlády spolkové země, řídí a koordinuje zemskou politiku. Oddělení Plánování vlády a koordinace (*Regierungsplanung, Koordinierung*) je mimo jiné zodpovědné za spolupráci spolkových zemí Berlín a Braniborsko, v tomto ohledu podporuje občanské aktivity v kulturních zařízeních.

Praktické příklady pro spolupráci v kulturní oblasti:

- Berlínsko-braniborská Akademie umění (*Berlin-Brandenburgische Akademie der Künste*).²⁸
- Mediální společnost Berlín Braniborsko (*Medienboard Berlin Brandenburg GmbH*).²⁹
- Kooperativní asociace knihoven (*Kooperativer Bibliotheksverbund Berlin-Brandenburg*).³⁰
- Mediální instituce Berlín-Braniborsko (*Medienanstalt Berlin-Brandenburg*).³¹
- Nadace Pruské zámky a zahrady (*Stiftung Preussische Schlösser und Gärten*).³²

Portál Kreativní Braniborsko (*Kreatives Brandenburg*)

Portál Kreativní Braniborsko (*Kreatives Brandenburg*)³³ iniciovalo Ministerstvo pro hospodářství a evropské záležitosti ve spolupráci s Ministerstvem pro vědu, výzkum a kulturu SRN. Cílem nové webové stránky je prezentovat potenciál kulturních a kreativních průmyslů a vytvořit rychlou interaktivní komunikaci v rámci odvětví. Prezentuje se nabídka kultury a kreativního hospodářství v Braniborsku a oslovuje se tak veřejnost. Spolková země Braniborsko nabízí rovněž speciální poradenskou činnost v oblasti kulturních průmyslů pomocí projektu Inovace potřebují odvahu (*Innovationen brauchen Mut*)³⁴ v oblasti zakládání institucí.

3.5 Svobodné hanzovní město Brémy (*Freie Hansestadt Bremen*)

Rozloha: 419,23 km²

Počet obyvatel: 657 390

Vláda spolkové země: SPD/ Bündnis 90/Die Grünen

Volební období: 2011 – 2015

Ministr: Jens Böhrnsen (SPD), první starosta a kulturní senátor

V roce 2006 byl díky pracovní skupině pod vedením státní poradkyně pro kulturu Elisabeth Motschmann vypracován Master plán pro rozvoj kultury v Brémách v letech 2006 – 2011 (*Masterplan für die Kulturentwicklung Bremens 2006 – 2011*)³⁵. Do pracovní skupiny, kterou

²⁷ http://www.stk.brandenburg.de/cms/list.php/stk_start

²⁸ <http://www.bbaw.de/>

²⁹ <http://www.medienboard.de/WebObjects/Medienboard.woa/wa/CMSshow/2607472>

³⁰ <http://www.kobv.de/>

³¹ <http://www.mabb.de/>

³² <http://www.spsg.de/startseite/>

³³ <http://www.kreatives-brandenburg.de/>

³⁴ <http://www.innovationen-brauchen-mut.de/>

³⁵

jmenoval senátor, patřili zástupci kulturního úřadu, senátu, společnosti *Bremen Marketing GmbH*, zástupci obchodní komory, zaměstnanecké komory a kulturní rady.

Kulturní politika ve Svobodném hanzovním městě Brémy se zaměřuje na podněty pro rozvoj kultury ve městě a občanskou společnost, na inovace v oblastech kultury a umění, na zprostředkování kultury a na kulturní dialog překračující hranice.

V Master plánu pro rozvoj kultury v Brémách jsou popsána hlavní témata kulturní politiky spolkové země a vyslovena důležitá doporučení. Od změny vlády v roce 2011 se konala různá odborná zasedání ke kulturní politice v Brémách.

Rozvoj kultury v Brémách 2006 – 2011 vychází ze širokého, zvláště na vzdělávání a vědu zaměřeného, pojetí kultury, které mění a překračuje dosavadní hranice. Brémy reprezentuje spojení kultury, hospodářské síly a moderních technologií. V popředí cílů je další rozvoj této spolupráce stejně jako trvalé zajištění kulturního a uměleckého potenciálu ve městě. Autoři master plánu si byli na jedné straně vědomi, že se město vyznačuje kulturní různorodostí, ale na druhé straně by se mělo jednotně prezentovat navenek. Cílem rozvoje kultury je ustavit další kompetence, zlepšit kvalitu kulturních zařízení a projektů, stanovit struktury a postupy, zjistit, jak funguje kooperace mezi aktéry. Tyto nové struktury a společná témata, jako například plánování v rámci projektu *Město vědy 2005 Brémy a Bremerhaven (Stadt der Wissenschaft 2005 Bremen und Bremerhaven)*³⁶, vedly k novým zkušenostem. Při této příležitosti se ukázalo, že aktéři z oblastí kultury, vědy, sociální sféry, vzdělávání a sportu musí jednat více inovativně, neboť evropské normy vyžadují nové kompetence. Kontinuální rozvoj kulturních kompetencí vedl k etablování nových silných stránek a posílení image města. Cílem rozvoje kultury bylo také zaměřit se obsahově na kulturní nabídky a kulturu města účinněji zprostředkovat v rámci spolkové země i mimo ni. Bylo nutné vytvořit prostor pro vznik oblastí překračujících tradiční hranice, například mezinárodní spolupráce s partnerskými městy Gdaňsk, Riga a severoizraelským městem Haifa.

Brémy se profilují jako kreativní místo, které pracuje na aktuální definici kultury, kulturní politiky a urbanity, a tím působí nadregionálně a mezinárodně. Zvýšení přitažlivosti města přivádí do Brém nové turisty a posiluje oblast služeb kulturního turismu.

Společnost na podporu hospodářství (*WFB Wirtschaftsförderung Bremen*)

Zřizovatelem společnosti *Wirtschaftsförderung Bremen (WFB) GmbH*³⁷ je spolková země Brémy, která se zasazuje o rozvoj, posílení a propagaci kulturních průmyslů a médií. WFB podporuje *KLUB DIALOG*³⁸, který se soustřeďuje na síťování osob činných v oboru.

<http://www.kultur.bremen.de/sixcms/media.php/13/Masterplan%20f%FCr%20die%20Kulturentwicklung%20Bremens.pdf>

³⁶ <http://www.stadt-der-wissenschaft.de/chronik/2005/index.html>

³⁷ <http://www.wfb-bremen.de/de/wfb-wirtschaftsfoerderung-bremen>

³⁸ <http://klub-dialog.de/> <http://kmm-hamburg.de/kultur-entwickelt-sich-kmm-forum-2013/>

3.6 Svobodné hanzovní město Hamburk (*Freie Hansenstadt Hamburg*)

Rozloha: 755 km²

Počet obyvatel: 1 746 340

Vláda spolkové země: SPD

Volební období: 2011 – 2015

Ministr: Barbara Kisseler (SPD), kulturní senátorka

V roce 2004 byla předložena rámcová koncepce Kultura pro děti a mládež (*Rahmenkonzept Kinder- und Jugendkultur*), která byla vypracována experty z oblasti kulturní správy a kulturního vzdělávání. Koncepci schválil senát v červenci 2004. V roce 2006 byla realizace koncepce posouzena znalci a na základě evaluace byla v lednu 2007 předložena rozsáhlá zpráva prosazení rámcové koncepce senátu. V roce 2011 senát dostal za úkol, aby předložil věcnou zprávu ke koncepci, vytvořil návrh převedení do praxe a popsal relevantní oblasti budoucího zaměření.

Institut pro kulturní a mediální management v Hamburku (*Institut für Kultur- und Medienmanagement Hamburg*)

Institut pro kulturní a mediální management v Hamburku (*Institut für Kultur- und Medienmanagement Hamburg*)³⁹ pořádal 15. 11. 2013 fórum, které se věnovalo tématu Rozvoj kultury ve smyslu rozvoje kulturní politiky a společnosti spolupůsobením institucí, jednotlivých osob a sítí z oblasti kultury a umění. V rámci plánování rozvoje kultury se mají posílit kulturní nabídky a osoby z oblasti kultury mají spolupracovat. Fórum odpovídalo na hlavní otázky: Co se skrývá za tímto směřováním? Čeho mají a mohou podobná plánování dosáhnout?

Fóra se zúčastnili politici z oblasti kultury a lidé podílející se na kulturním plánování, např. prof. Dr. Friedrich Loock – ředitel Institutu pro kulturní a mediální management v Hamburku (*Institut für Kultur- und Medienmanagement Hamburg*), Dr. Norbert Sievers – obchodní ředitel Kulturněpolitické společnosti (*Kulturpolitische Gesellschaft*), Bernward Tuchmann – zakladatel Kulturního poradenství (*TUCHMANN Kulturberatung*), prof. Dr. Reinhard Flender – ředitel Institutu pro inovační kulturní výzkum (*Institut für kulturelle Innovationsforschung*).

Kultura je rozsáhlý pojem, její rozvoj se ubírá různými směry a plánování potřebuje strategie, kompetence řízení a evaluaci. Fórum se snaží rozšířit pohled na tuto problematiku a sledovat tendence, zájmy a procesy kulturního plánování pomocí viditelných programů, které nabízejí konkrétní příležitosti na výměnu názorů a informací, vedou k reflexi, ke vzdělávání nebo k rozvoji nových základů společenského života. Toto fórum mělo přispět k novým perspektivám a argumentacím.

Fórum se dále zabývalo především následujícími otázkami:

- Kdo plánuje rozvoj kultury?
- Jsou dostačující státní kulturní nabídky?

---

³⁹ <http://kmm-hamburg.de/kultur-entwickelt-sich-kmm-forum-2013/>

- Může zastřešující marketing ovlivnit nadregionální vnímání této metropole?

Fórum tyto otázky stanovilo jako základ pro převzetí odpovědnosti k budoucím rozhodnutím. Cílem kulturního plánování je větší otevřenost a stanovení hodnot při rozhodování v oblasti kultury. Důraz se kladl na diskuzi o kvalitě, stanovení hodnot a zodpovědnosti.

Kreativní společnost v Hamburku (*Hamburg Kreativ Gesellschaft*)

Společnost *Hamburg Kreativ Gesellschaft*⁴⁰ je městský podnik služeb, který podporuje kulturní průmysly v Hamburku. Jedná se o kontaktní a informační místo, které stojí mezi „klasickou“ podporou kultury a „klasickou“ podporou průmyslu. Společnost *Hamburg Kreativ Gesellschaft* se definuje jako pomocník při orientaci v oblasti kulturních průmyslů a dále jako zprostředkovatel. Mezi hlavní cíle společnosti patří rozšíření perspektiv, znalostí, možností překonání byrokratických překážek a zlepšení podmínek všech činitelů v oblasti kultury.

3.7 Hesensko (*Hessen*)

Rozloha: 21,115 km²

Počet obyvatel: 6 045 430

Vláda spolkové země: CDU/ Bündnis 90/Die Grünen

Volební období: 2013 – 2018

Ministr: Volker Bouffier (CDU), ministerský předseda zodpovědný za oblast kultury

Koncepce kultury pro celou spolkovou zemi Hesensko není k dispozici.

Kulturní fond Frankfurt Rýn, Mohan (*Der Kulturfonds Frankfurt Rhein Main*)

Kulturní fond chce vytvořit silnou pozici regionu a zviditelnit ho. Fond podporuje kulturní aktivity regionu a kulturní projekty, které působí národně i nadnárodně.

V letech 2015 až 2017 bude Kulturní fond Frankfurt Rýn, Mohan (*Der Kulturfonds Frankfurt Rhein Main*)⁴¹ podporovat tematickou řadu *Transit*.⁴² Frankfurt nad Mohanem a oblast Rýna a Mohanu jsou důležitý tranzitní region, proto se toto téma bude rozvíjet v řadě úrovní: člověk a příroda, člověk a stroje, město a vesnice, média, umělci a jejich techniky. S pojmem *Transit* se stanovilo nové směřování celého regionu Rýn – Mohan. S minulým tématem *Impuls Romantik* dosáhly akce kulturního fondu 350 tisíc návštěvníků. Nové téma *Transit* bylo od ledna roku 2014 dále rozpracováno ve workshopech s odborníky a vzniklé projekty se budou podporovat až do roku 2017. Podporované projekty budou realizovány například v opeře ve Frankfurtu nad Mohanem.

⁴⁰ <http://kreativgesellschaft.org/>

⁴¹ <http://www.kulturfonds-frm.de/>

⁴² <http://www.kulturportal.hessen.de/>

Alte Oper Frankfurt. Projekt TRANSIT – Jedno téma, dvě realizace (*TRANSIT – Ein Thema, zwei Realisierungen*) zde představí dílo Johanna Sebastiana Bacha. V rámci festivalu *Fokus Festival* v březnu 2016 budou tematizovány analogie sportu a hudby, drezury a umění. Dalším počinem bude výstava skulpturálních videoinstalací amerického umělce Doug Aitkena ve Frankfurtu v *Kunsthalle Frankfurt*. V létě roku 2015 se bude též konat 10. sochařské bienále *Skulpturenbiennale Blickachsen*. Rovněž se bude konat pod záštitou umělecké vysoké školy v Offenbachu (*Hochschule für Gestaltung in Offenbach*) bienále pohyblivých obrazů B3 – (*Biennale des Bewegten Bildes 2015*), které spojuje ve velkém projektu více regionů. V srpnu roku 2015 se uskuteční třídní konference *Open Conference* na téma *Screening Games*. Konference se zaměří na vzrůstající význam pohyblivého obrazu v kultuře 21. století ve filmu a televizi, v umění a designu, v aplikacích a na internetu. Další zvláštní výstavou je *Film & hry – střídavá hra (Film & Games – Ein Wechselspiel)*. Styčné body mezi literaturou a médií představí Wiesbadenské literární dny 2015 (*Wiesbadener Literaturtage 2015*). Ve městě Wiesbaden podporuje kulturní fond putovní výstavu k tématu 25 let - od pádu berlínské zdi ke sjednocení Německa (*25 Jahre - vom Mauerfall zur Wiedervereinigung*). Příklad pro spolupráci mezi institucemi v oblasti Rýna a Mohanu je dvojitá retrospektivní výstava hanauského a frankfurtského malíře Reinholda Ewalda.

Internetový portál Kulturní a kreativní průmysly (*Kultur- und Kreativwirtschaft*)

Hesenské ministerstvo hospodářství vytvořilo pro podnikatele, iniciativy, obce a ostatní zájemce internetový portál *Kultur- und Kreativwirtschaft*,⁴³ kde jsou představeny možnosti finanční podpory v oblasti kulturních průmyslů. Jsou zde informace o možnostech podpory kulturních projektů.

3.8 Meklenbursko-Přední Pomořansko (*Mecklenburg-Vorpommern*)

Rozloha: 23 189 km²

Počet obyvatel: 1 596 510

Vláda spolkové země: SPD/CDU

Volební období: 2011 – 2016

Ministr: Mathias Brodtkorb (SPD), ministr pro vzdělání, vědu a kulturu

V březnu roku 2012 byla zřízena kulturní rada, která se skládá z expertů z oblasti umění, vědy a médií. Kulturní rada má za úkol radit ministrowi v kulturněpolitických otázkách v oblasti cílů a finanční podpory kultury. Kulturní rada má rozvíjet koncepční myšlenky pro jednotlivé kulturní oblasti a hlavní kulturní témata. Dalším úkolem je zvýšit kontakt s tvůrci kultury na úrovni obcí a vyšších územních celků. V září roku 2012 navrhla rada např. konkrétní kroky k dalšímu rozvoji divadel na pozadí odborné studie.

Kulturní konference spolkové země Meklenbursko-Přední Pomořansko 2014 (*Landeskulturkonferenz 2014*) se konala 23. dubna ve Schwerinu. Konferenci organizovala zemská

---

⁴³ <http://www.kulturwirtschaft-hessen.de/kultur-und-kreativwirtschaft>

kulturní rada, spolek *Kreativseason*⁴⁴ a koordinační síť Kulturní vzdělávání dětí a mládeže Meklenburska-Předního Pomořanska (*Netzwerk Kulturelle Kinder- und Jugendbildung MV*).⁴⁵

Na konferenci byly představeny předpisy na podporu kultury a byl prezentován třísloupcový systém, díky němuž mohla pokračovat komunikace a posílila se zodpovědnost mezi kulturní scénou, obcemi, kraji spolkové země a spolkovou zemí a mohla tak vzniknout nová forma dialogu. Na konferenci se rovněž intenzivně projednávala témata, jaký úkol a funkci bude mít v budoucnu regionální umění, role kulturních rad jako samosprávných orgánů a platformy odborné výměny názorů a jejich role při komunikaci mezi jednotlivými úrovněmi.

3.9 Dolní Sasko (*Niedersachsen*)

Rozloha: 47 635 km²

Počet obyvatel: 7 790 560

Vláda spolkové země: SPD/Bündnis 90/Die Grünen

Volební období: 2013 – 2018

Ministr: Gabriele Heinen-Kljajić (Bündnis 90/Die Grüne), ministryně pro vědu a kulturu

V roce 2010 předložilo zodpovědné ministerstvo kulturní zprávu spolkové země Dolní Sasko. Jedná se o přehled podpory kultury v Dolním Sasku. Tím byl dán impulz pro vypracování koncepce rozvoje kultury vyzývající ke spolupráci. O stavu kultury se diskutovalo na regionálních konferencích a byly formulovány požadavky pro oblast kulturní politiky. V kulturní zprávě byla jmenována hlavní kulturněpolitická témata: kulturní vzdělávání, kultura ve venkovských oblastech, získání publika, kreativní průmysly, kulturní turismus, kulturní rozmanitost, široká kultura, integrace, participace občanů, vznik „vzoru kultura“ a zaměstnání v kultuře.

Koncepce rozvoje kultury ve spolkové zemi Dolní Sasko

Témata koncepce rozvoje kultury v Dolním Sasku reagují na kulturní politiku a rozvoj kultury a musí se postavit aktuálním výzvám:

- Kulturní vzdělávání (vytvoření nového publika, kulturní integrace).
- Kultura ve venkovských oblastech.
- Kultura pro široké vrstvy ve spolupráci s univerzitou v Hildesheimu.
- Občanská angažovanost (vyznamenání dobrovolnické kultury Ministerstvem pro vědu a kulturu v Dolním Sasku / *Ministerium für Wissenschaft und Kultur Niedersachsen*).⁴⁶
- Kultura a kreativní průmysly.
- Kulturní turismus.

---

⁴⁴ <http://kickstart.kreativseason.de/de/>

⁴⁵ <http://www.kulturelle-bildung-mv.de/>

⁴⁶ <http://www.mwk.niedersachsen.de/startseite/>

Cíle koncepce rozvoje kultury:

- Zvýšení významu kultury ve všech oblastech.
- Zlepšení profilu země díky uznání kulturních nabídek a kulturní činnosti.
- Účast a podíl různých osob, skupin, organizací a zařízení na kulturním životě.
- Koncepční orientace a porozumění.
- Vytvoření kulturních priorit.
- Smysluplné nasazení zdrojů a efektivita vynaložení finančních prostředků.

3.10 Severní Porýní-Vestfálsko (*Nordrhein-Westfalen*)

Rozloha: 34,088 km²

Počet obyvatel: 17 571 860

Vláda spolkové země: SPD/Bündnis 90/Die Grünen

Volební období: 2012 – 2017

Ministr: Ute Schäfer (SPD), ministryně pro rodinu, děti, mládež, kulturu a sport

Ve spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko se má vypracovat zákon na podporu kultury, se kterým by měla být podpora kultury lépe naplánovaná a více transparentní. Prostředky, které jsou k dispozici, by měly být používány efektivněji a cíleně. Ve spolkové zemi se konaly různé regionální konference k zákonu na podporu kultury.

Kulturní agenda a kulturní plánování ve Vestfálsku

Projekt kulturního plánování Kultura ve Vestfálsku (*Kultur in Westfallen*) zahájil Svaz oblastí *Westfallen - Lippe* na jaře roku 2011. Koncept projektu vypracoval a v prosinci 2011 předložil poradce Reinhart Richter. V dubnu 2012 se konala kulturní konference ve Vestfálsku, kde se o tomto návrhu diskutovalo, a záměr kulturního plánování byl schválen.

Od května 2012 se tato koncepce uvádí do praxe pod názvem Kulturní agenda ve Vestfálsku (*Kulturagenda in Westfallen*). Kulturní agenda je chápána jako komunikační proces, ve kterém vystupuje co nejvíce aktérů – umělci, pořadatelé kulturních akcí, spolky, svazy a sítě, činitelé z oblasti kulturní politiky a správy, partneři i podporovatelé kultury a také zájemci o kulturu. Všichni společně rozvíjejí vizi a vytvářejí konkrétní cíle pro rozvoj kultury a umění v regionu. Agenda se snaží o strategické a organizační zlepšení práce v oblasti kultury a posílení významu kultury. Díky této agendě má vzniknout vědomí společného vytváření kultury.

Vývoj kulturního plánování ve Vestfálsku-Lippe⁴⁷ byl prezentován v rámci průběžné bilance Kulturní agendy ve Vestfálsku (*Kulturagenda Westfallen*) a byl představen na vestfálské kulturní konferenci, která se konala 19. dubna 2013 ve městě Emsdetten.

Kulturní plánování se obvykle vztahuje na jednu obec, kraj, spolkovou zemi, které rozhodují o

⁴⁷ <https://www.yumpu.com/de/document/view/23991295/politik-kultur-deutscher-kulturrat/15>

rozpočtu a uvádění projektu do praxe. Ve Vestfálsku-Lippe tomu tak není, jedná se o velký region, kde žije přibližně 8 miliónů obyvatel. Zde jsou kromě obcí a Svazu oblastí Vestfálsko-Lippe (*Landschaftsverband Westfalen-Lippe*) také četné spolky a svazy, kulturní zařízení a iniciativy, investoři a partneři v oblasti kultury (např. z oblasti hospodářství), kteří se podílejí na kulturním životě. Všechny jmenované subjekty mají vlastní rozhodovací struktury a rozpočty, vlastní zařízení a projekty a kulturněpolitické zájmy. Kromě toho existuje regionální politika spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko *NRW*, která má svoji kulturněpolitickou orientaci.

Společné závazné stanovení cílů, opatření, rozpočtů, priorit a časových plánů pro celou oblast *Westfalen-Lippe* není možné. Přesto je nejsložitějším úkolem vypracovat společnou kulturněpolitickou orientaci pro region a smysluplně využít proces a jeho výsledky jako šanci pro rozvoj regionu *Westfalen-Lippe*. Díky společně vypracovanému směřování v budoucnosti vzniká silná motivace stanovit důležité úkoly: co se má v kulturním životě posílit a rozvinout, na čem se má společně pracovat.

Zvláštní znalosti a potenciál, který je lokálně omezen a v jiných regionech není doposud známý, se může díky kooperaci a podpoře stát prospěšným pro jiné obce a jiná kulturní zařízení. I v době malých rozpočtů se rozvíjí dynamika kulturního života a vytváří společná vize. Region *Westfalen-Lippe* budí pozornost, vybízí obyvatele k účasti na kulturní politice a působí i nadregionálně.

Výsledky agendy *Kulturagenda in Westfalen* umožňují orientaci a spolupráci, dodržují rozličné vztahy dílčích regionů a identit a také rozhodující kompetence obcí, kulturních zařízení a dalších organizací působících v oblasti kultury. Podpůrné, respektive doplňující, působení se ukazuje v přípravě zákona na podporu kultury spolkové republiky Severní Porýní-Vestfálsko. Při diskuzi o zákonu se například často odkazovalo na to, že pro kulturní politiku celého Severního Porýní-Vestfálska je důležité, aby v řadě obcí byly vypracovány nebo předloženy kulturní plány.

Vize: kultura ve Vestfálsku 2025

V září roku 2012 se konala ve městě Hamm centrální koncepční akce kulturní politiky Vestfálska. 150 aktérů z celého Vestfálska-Lippe si položilo otázku *Jaká má být kultura ve Vestfálsku v roce 2025 a jak toho docílíme?* a vypracovalo společnou vizi a zaměřilo se na důležité oblasti kulturní politiky. Vize, body jednání a výsledky vestfálské kulturní konference, které se zúčastnilo 200 lidí diskutujících o rámcových podmínkách, se staly základem dalšího průběhu kulturní agendy.

Tři hlavní body směřování kulturního plánování

V kulturní agendě Vestfálska se sledují 3 body jejího směřování.

1. Kulturní plánování si dává za cíl v celém regionu *Westfalen-Lippe* iniciovat a podporovat kulturněpolitické diskurzy v obcích, zařízeních a organizacích, vytvořit synergie a využívat je. Již se rozběhlo 8 procesů kulturního plánování, které představují široké spektrum různých typů plánování a různé iniciátory. S pilotními plánovacími procesy pomáhá kulturní poradce Reinhart Richter z Osnabrücku. Náklady jsou financovány z prostředků kulturní agendy. Přihlásilo se 18 obcí

a kulturních zařízení z více než 30 míst.

Kraj *Höxter* ve východní části regionu *Ostwestfalen-Lippe*, stejně jako *Lippstadt am Hellweg* a *Freudenberg* v oblasti *Siegerland* provádějí rozsáhlé kulturní plánování. Kraj *Höxter* patří k regionům ve spolkové zemi Severního Porýní-Vestfálska, které se potýkají s velkým odlivem obyvatel. *Lippstadt* bylo zvoleno jako příklad středně velkého města ve venkovské oblasti. *Freudenberg* jako příklad malého města ve venkovské oblasti. Kraj *Olpe* v oblasti *Sauerland* stejně tak jako kooperace měst *Ahlen* a *Beckum* v oblasti *Münsterland* vypracovávají projekty kulturního plánování zaměřené na mládež.

Druhý regionálně integrující projekt spolupráce mezi obcemi zpracovala města *Halver*, *Kierspe*, *Meinerzhagen* a obec *Schalksmühle* v oblasti *Sauerland* v rámci *Regionale 2013*, který aktuálně zpracovává společnou kulturní koncepci. Trochu později má začít proces ve městě *Hagen*, které má největší podíl imigrantů ve spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko. Zde má být vypracován plán, který se zaměřuje na interkulturnost. Města *Witten* a *Hattingen* chtějí v oblasti kulturního plánování přispět k rozvinutí intenzivní kooperace. Důležité je, že více než tucet jiných obcí a kulturních zařízení, které chtějí začít se strategickým kulturním plánováním, doprovází pilotní projekty jako pozorovatelé a posléze se jimi budou inspirovat při vlastní realizaci kulturního plánování.

2. Heslo „společně jednat“ se zaměřuje na vývoj a provedení společných projektů a programů z celého Vestfálska, které působí v rámci spolkové země, ale rovněž ji přesahují. Díky projektu *Kultura ve Vestfálsku (Kultur in Westfalen)* a rovněž díky projektu týkajícího se literatury *Literární země Vestfálsko (Literaturland Westfalen)* a projektu týkajícího se zahrad a parků *Zahrady a parky ve Vestfálsku-Lippe (Gärten und Parks in Westfalen-Lippe)* byly stanoveny první kroky již před vytvoření kulturní politiky. V rámci *Konference vizi (Visionkonferenz)* byly představeny projekty, z nichž čtyři se dále rozpracovávají a v příštích třech letech budou realizovány.

3. Zásadní kulturně-odborná témata se zaměřují na rozvoj (popř. posílení) obcí nebo organizací, které mají důležité zkušenosti a kompetence v oblasti kultury a kulturního plánování. Tyto uzlové body by měly pomoci jiným obcím a organizacím. Dlouhodobě by mohl vzniknout systém poradenství, podpory a koordinace v oblasti kultury a kulturního plánování. Díky tomuto sdílení znalostí a schopností se vytvářejí spolupráce a poukazuje se tak na silné stránky kultury. Různorodé kompetence aktérů a jejich potenciály se budou moci bez velkých finančních nákladů využít ve stávajících strukturách. Zásadní kulturně-odborná témata, kterými se aktéři zabývají, spadají pod kompetenci služeb Svazu oblastí Vestfálsko-Lippe (*Landschaftsverband Westfalen-Lippe*) a jeho úřady a komise.

Master plán kulturní metropole Porúří a projekt RUHR.2010 – Evropské hlavní město kultury (RUHR.2010 – Kulturhauptstadt Europas)

Kulturní strategie regionu Porúří

V roce 2010 se realizoval projekt RUHR.2010 – Evropské hlavní město kultury (RUHR.2010 –

Kulturhauptstadt Europas)⁴⁸, který prezentoval v roce 2010 Porúří jako Evropské hlavní město kultury. Ještě před tímto datem se začal vypracovávat Master plán Kulturní metropole Porúří 2020 (*Kulturmetropole Ruhr 2020*)⁴⁹ jako strategie pro další dekádu. Evropské hlavní město kultury by nemělo zůstat jenom jednorázovým počinem. Budoucnost kulturní metropole RUHR.2010 je díky zapojení celého regionu zajištěna.

Tento projekt nastavil spolupráci divadel, muzeí, uměleckých spolků a různých regionálních iniciativ. Úzkou spolupráci rozvíjí také umělecká muzea v Porúří. Vedle marketingu a spolupráce při organizaci výstav, může vzniknout společný návrh pro další využití nových prostor. Musí vzniknout regionální systém s funkční diferenciací, aby muzea v Porúří neprezentovala pouze stálou expozici, ale sloužila též jako výstavních prostory.

Region se proslavil projekty *Emschenpark* (1989 – 1999), festivalem *RuhrTriennale*, výhrou Evropské hlavní město kultury (*RUHR.2010 – Kulturhauptstadt Europas*). Rovněž se osvědčily různé regionální akce. Evropské hry v Porúří (*European Ruhr Games 2015/16*) budou podporovat sport mládeže. Při stanovení místní regionální kulturní politiky neexistovaly a neexistují žádné stranické hranice.

Hledání formátu pro novou dekádu již začalo. Aktuální hesla zní Zelené hlavní město Evropy (*Grüne Hauptstadt Europas*) a Expo k otázkám klimatu v Severním Porúří-Vestfálsku 2020 (*KlimaExpo NRW 2020*). Projekt Expo k otázkám klimatu v Severním Porúří-Vestfálsku 2020 (*KlimaExpo NRW 2020*) vytváří v nové variantě kontinuitu koncepcí „změny pomocí kultury“ a také podmínky k závazným otázkám kulturní politiky a politiky životního prostředí.

Nová zastřešující značka ve vlastní režii má pomoci velkým a malým projektům v regionu u témat město, klima, změny. V roce 2014 se uskutečnil mobilizační festival *Morgensonne*. Další projekt, který je financován soukromým sektorem, představuje *Innovation City Ruhr*, jedná se o klimatický program určitého města.

Experiment Urbánní umění (*Urbane Künste*)⁵⁰ a Emžské umění 2013 (*Emscherkunst 2013*)⁵¹
Bezesporu experimentální modul zastupuje label Urbánní umění (*Urbane Künste*). Usadil se zde jako součást programu při trienále *RuhrTriennale* a vedle společných projektů bude vytvářet vlastní nabídky. Program byl zahájen vytvořením noční světelné performance parku *Pulse Park* ve městě Bochum.

Koncepční základ tvoří navázání na rostoucí urbanizaci Porúří, která nejenom zde poskytuje témata pro diskurzy budoucnosti v mobilních laboratořích. Poskytuje rovněž obsahový základ pro regionální intervence a strategie. Region nemá samozřejmý potenciál pro silný kulturní profil a

---

⁴⁸ <http://archiv.ruhr2010.de/>

⁴⁹

http://www.metropoleruhr.de/fileadmin/user_upload/metropoleruhr.de/Bilder/Regionales_Management/Kultur_Sportfoerderung/Masterplan_Kulturmetropole_Ruhr.pdf

⁵⁰ <http://www.urbanekuensteruhr.de/de/>

⁵¹ <http://www.emscherkunst.de/home.html>

vytvoření kulturní identity a pro umění ve veřejných prostorech. Podle vzoru výstavy současného výtvarného umění *Documenta* mohou návštěvníci od roku 2010 obdivovat mezinárodní stavební výstavu *EmscherPark*.

Evropské centrum pro kreativní ekonomii (*European Center for Creative Economy ECCE*)⁵²

Porúří nenabízí z historického hlediska právě nejlepší předpoklady pro kreativní metropoli. Proto bylo správné založit Evropské centrum pro kreativní ekonomii (*European Center for Creative Economy ECCE*), které představuje strategickou a obsahovou platformu pro regionální síť kreativní scény v evropské dimenzi na Rýnu a Rúru se sídlem v Dortmundu.

3.11 Porýní-Falc (*Rheinland-Pfalz*)

Rozloha: 19,854 km²

Počet obyvatel: 3 994 370

Vláda spolkové země: SPD/Bündnis 90/Die Grünen

Volební období: 2011 – 2016

Ministr: Doris Ahnen (SPD), ministryně pro vzdělání, vědu, další vzdělávání a kulturu

Koncepce kultury pro celou spolkovou zemi Porýní-Falc není k dispozici.

Iniciativa budoucnosti Porýní-Falc (*Zukunftsinitiative Rheinland-Pfalz*)

V rámci iniciativy budoucnosti *Zukunftsinitiative Rheinland-Pfalz (ZIRP)*⁵³ se soustředí spolková země na kreativitu a na oblasti kultury, které jsou průřezové.

Kulturní koncepce města *Wittlich* ve spolkové zemi Porýní-Falc⁵⁴

Návrh kulturní koncepce města *Wittlich* byl představen veřejnosti 28. března 2012. Následovalo *World-Café*, kde měl každý možnost se k návrhu vyjádřit. Na zasedání kulturního výboru města *Wittlich* 3. května 2012 bylo stanoveno, že pracovní skupina členů výboru tento návrh přepracuje. Nová webová stránka Kulturního úřadu města *Wittlich* (*Kulturamt Wittlich*)⁵⁵ umožňuje také zapojení občanů.

Cíle kulturní koncepce města *Wittlich*:

- Krajské město *Wittlich* má k dispozici rozsáhlou kulturní nabídku.
- Úkolem kulturní koncepce je v časovém období do roku 2020 ukázat, které projekty má město podporovat, a které budou vytvářet sami občané podle svých zájmů.
- Kooperace s kulturními zařízeními jiných obcí.
- Rozeznat individuální silné stránky a podporovat je v kontextu sousedních obcí.
- Zohlednit demografický vývoj a migraci obyvatel.

⁵² <http://www.e-c-c-e.de/>

⁵³ <http://www.zirp.de/>

⁵⁴ <http://kulturamt.wittlich.de/perspektiven/kulturkonzept.html>

⁵⁵ <http://kulturamt.wittlich.de>

3.12 Sársko (*Saarland*)

Rozloha: 2,569 km²

Počet obyvatel: 990 720

Vláda spolkové země: CDU/SPD

Volební období: 2012 – 2017

Ministr: Ulrich Commerçon (SPD), ministr pro vzdělání a kulturu

Koncepce kultury pro celou spolkovou zemi Sársko není k dispozici.

Ve spolkové zemi Sársko je nadále důležitou součástí kulturní paměti báňský a hutní průmysl. Řada lidí se s touto zanikající průmyslovou oblastí identifikovala. Koaliční smlouva ani prohlášení vlády nenaznačily v tomto ohledu nový začátek diskusí, které by vedly k programovému návrhu směřujícímu k budoucí kulturní politice spolkové země. Sársko potřebuje plán na rozvoj kultury. Spolková země a obce by měly začít spolupracovat a nastínit kulturní směřování Sárska. K tomu patří vytvoření jasných dohod o financování kulturních nabídek a kulturních zařízení.

Kreativní centrum (*kreativzentrum.saar*)

Kreativní centrum (*kreativzentrum.saar*)⁵⁶ nabízí pomoc a propojení pro podnikatele v oblasti kulturních průmyslů. Centrum finančně podporuje Ministerstvo hospodářství, práce, energie a dopravy spolkové země Sársko.

3.13 Svobodný stát Sasko (*Freistaat Sachsen*)

Rozloha: 18,420 km²

Počet obyvatel: 4 046 390

Vláda spolkové země: CDU, Die Linke, SPD, AfD, Bündnis 90/Grünen

Volební období: 2014 – 2019

Ministr: Brunhild Kurth (CDU), státní ministryně pro kulturu

V roce 2009 předložilo Ministerstvo pro vědu a umění Kulturní kompas, ukazatel pro rozvoj kultury v Sasku (*Kulturkompass. Wegweiser für die Kulturentwicklung in Sachsen*)⁵⁷. Vedle zachycení výchozího stavu jsou zde nastíněny perspektivy a vize kulturní politiky v Sasku. Kulturní kompas souvisí bezprostředně s Průzkumem komise Německého spolkového sněmu Kultura v Německu (*Enquete-Kommission des Deutschen Bundestag Kultur in Deutschland*)⁵⁸. Kulturní kompas měl představovat základ pro další diskuse s aktéry z oblasti umění a kultury ve spolkové zemi Sasko.

Jako střednědobá hlavní témata kulturní politiky byla jmenována: posílení spolupráce přesahující

⁵⁶ <http://www.kreativzentrum-saar.de/>

⁵⁷ http://www.kulturland.sachsen.de/download/Kulturland_Sachsen_Kulturkompass.pdf

⁵⁸ <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/070/1607000.pdf>

rezorty a tvorba společných koncepcí, posílení kulturního vzdělávání, zlepšení rámcových podmínek pro občanskou participaci, posílení kulturních průmyslů, zlepšení spolupráce médií a osob zabývajících se kulturou, vtažení kulturního turismu do reklamy vytvářející image spolkové země.

Jedinečný kulturní model Sasko

Spolková země Sasko je jediná spolková země v Německu, která má podporu kultury a umění jako státní cíl zakotvený v Ústavě Saska (*Verfassung des Freistaates Sachsen*).⁵⁹ Tento zákon platí od roku 1994 a nemá obdobu v celé Spolkové republice Německo. Na kulturu se v zákonu nahlíží jako na povinný úkol obcí. Spolková země je na základě solidárního principu rovněž odpovědná za kulturu. Od roku 2005 přispívá spolková země na kulturní oblasti ročně 86,7 miliónů eur.

Spolková země Sasko a zvláště Saské ministerstvo pro vědu a umění zodpovídá za kulturní zařízení a projekty: vedle státních sbírek umění v Drážďanech je to 12 muzeí, sbírka umění *Neue Meister* a Státní činohra (*Staatsschauspiel Dresden*). Důležitou roli hraje kulturní nadace (*Kulturstiftung des Freistaates Sachsen*)⁶⁰ založená v roce 1993. Od roku 2005 přejímá podporu projektů nadregionální, celoněmecké a mezinárodní úrovně ve všech oblastech umění a kultury a přispívá tak ke kulturní rozmanitosti v Sasku. Podporovány jsou umělecké aktivity všech odvětví, výstavy, koncerty, taneční vystoupení a divadlo. Dále nadace uděluje stipendia a podporuje uměleckou činnost (např. nákupem současných výtvarných děl). Příspěvky se vydávají na základě vlastních předpisů, podpora probíhá po schválení kulturními a jinými veřejnými institucemi, především pokud mají projekty nadregionální význam. Cílem podpory je vytvořit předpoklad pro volný rozvoj umění a kultury. To se děje především následujícími cestami: vývoj nových uměleckých vyjadřovacích forem, podpora mladých umělců, péče o kulturní dědictví a o přeshraniční kulturní spolupráci. Nadace slouží jako poradenské centrum pro saské iniciativy a kulturní instituce.

Kulturní oblast Saska je rozdělena na 8 kulturních jednotek. Chemnitz (Saská Kamenice), Lipsko a Drážďany tvoří urbánní kulturní oblast. Každá kulturní oblast zpracovává po dohodě s odborníky a politickými složkami návrh předpisů o finanční podpoře a hodnotící kritéria pro podporu kultury. Při finančním řízení se garantuje solidární financování kulturních oblastí oblastními sdruženími a spolkovou zemí. Spolková země Svobodný stát Sasko a především Ministerstvo pro vědu a umění jsou odpovědné za zařízení a projekty. Podle principu subsidiarity přejímají odpovědnost nejprve obce, potom kulturní oblasti, kulturní nadace a Ministerstvo pro vědu a umění. Po ministerstvu následují státní sbírky umění v Drážďanech (*Staatliche Kunstsammlungen Dresden*), 12 muzeí (*Grüne Gewölbe*), sbírka umění (*Neuen mister*), státní etnografické sbírky (*Staatliche Ethnographische Sammlungen*), Státní opera se Saským státním orchestrem (*Sächsische Staatskapelle*), divadlo (*Staatsschauspiel Dresden*), Zemský úřad archeologie (*Landesamt für Archeologie*), Státní muzeum pro archeologii (*Staatliche Museum für Archeologie*), Saská zemská knihovna (*Sächsische Landesbibliothek*), Státní a univerzitní knihovna (*Staats- und Universitätsbibliothek Dresden*) a muzeum (*Landesstelle für Museumswesen*).

⁵⁹ <http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=3583516086528>

⁶⁰ <http://www.kdfs.de/>

Finančně jsou podporovány také hudební školy, kulturní zařízení na poli divadelního umění, hudba, výtvarné umění, literatura, film a také oblast nestátních muzeí, nadací muzeí a památečných míst. Projekty jako Lipský festival dokumentárního a animovaného filmu (*Leipziger Festival für Dokumentar- und Animationsfilm*) nebo sasko-bavorsko-český festival *Festival Mitte Europa* přispívají k tomu, že Sasko má pověst kulturní země přesahující hranice spolkové země i SRN.

Aby se mohla kultura vyvíjet a zároveň měla trvání, je nutná finanční podpora. Sasko potřebuje na státní úrovni přímo i nepřímo kolem 409,3 miliónů eur ročně.⁶¹ Sasko náleží ke spolkovým zemím, které dávají k dispozici nejvíce finančních prostředků na podporu kultury. Sasko má s 4,1 procenty mezi spolkovými zeměmi a obcemi nejvyšší podíl veřejných výdajů na kulturu z celkového rozpočtu a se 171 eury také nejvyšší výdaje na osobu v oblasti kultury ze všech spolkových zemí. Přesto se kulturněpolitické úkoly neomezují pouze na finanční aspekt. Dalším úkolem je umožnit kulturní různorodost a participaci v oblasti kultury. Kultura v pojetí spolkové země Sasko slouží k tomu, aby se podílela na okolním světě a vytvářela identitu společenství, podporovala pocit sebevědomí a určovala směr pro budoucnost. Regionální kulturní politika podporuje sociokulturní centra a angažování občanů v uměleckých spolcích, aniž by tím zanedbávala „vysokou“ kulturu.

Podpora špičkových výkonů má stejný význam jako podpora kreativních uměleckých center nebo podpora mladých umělců. V Sasku se podílí na vzdělání mladých 30 hudebních škol a 5 uměleckých vysokých škol. Taneční vysoká škola v Drážďanech (*Palucca Hochschule für Tanz Dresden*), Vysoká škola grafického a knižního designu v Lipsku (*Hochschule für Grafik und Buchkunst Leipzig*), Akademie výtvarných umění v Drážďanech (*Hochschule für Bildende Künste Dresden*), vysoká škola technická, hospodářská a pro oblast kultury v Lipsku (*Hochschule für Technik, Wirtschaft und Kultur in Leipzig*). Umělecké vzdělání je v mnoha oblastech jedinečné.

Knihovny, divadla, muzea a orchestry jsou základními kameny kulturní infrastruktury spolkové země, jsou také fundamentem demokratického vzdělání. V Ústavě Saska se občanům všech oblastí garantuje účast na kulturním životě. V roce 2010 vstoupila v platnost směrnice na podporu kulturního vzdělávání, zvláště hudebního. V roce 2009 začal pilotní projekt Každému dítěti hudební nástroj (*Jedem Kind ein Instrument*). Dalším cílem je koordinace, vytvoření sítí a vyhodnocení nabídek kulturního vzdělání a podpora spolupráce škol a školek s kulturními zařízeními. Také muzea jsou místa kulturního vzdělání. Od prosince 2009 platí ve všech státních muzeích ve spolkové zemi volný vstup pro děti a mládež do 16 let.

V roce 2005 převzala odpovědnost za podpůrné projekty z oblasti kultury a umění nadace *Kulturstiftung des Freistaates Sachsen*.⁶² Podporují se hlavně projekty přesahující spolkovou zemi a mezinárodní projekty. Mezi tyto aktivity se řadí soutěže nebo taneční, divadelní a hudební dny, hostování umělců z jiných spolkových zemí. Saská nadace poskytuje stipendia umělcům, kromě toho nakupuje díla současných vybraných umělců, aby je mohla spravovat ve státní sbírce umění (*Staatliche Kunstsammlungen Dresden*). Dalším elementem pro podporu kultury je Saské ministerstvo pro vědu a umění, které uděluje ceny. Vyznamenány jsou skvělé výkony a talenty například v oblastech filmu a literatury. Každé dva roky spolková země vyhláší nositele ceny *Lessing-Preis des Freistaates Sachsen*, výherce dostane podporu 13 000 eur. V rámci

⁶¹ Údaje podle *Kulturfinanzbericht der statistischen Ämter*, 2010

<https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/BildungForschungKultur/Kultur/Kulturfinanzbericht1023002109>

⁶² <http://www.kdfs.de/>

mezinárodního festivalu *CYNETART* v Drážďanech uděluje Saské ministerstvo pro vědu a umění každé 2 roky finanční odměnu ve výši 10 000 eur.

V oblasti hudby existuje v Sasku více než 60 pravidelných hudebních festivalů, například v roce 2006 festival zapomenuté hudby v Görlitz (*Festival der Vergessenen Musik in Görlitz*), který poprvé připomenul hudebníky, kteří se stali oběťmi diktatury. Řada saských festivalů byla velmi úspěšná: *Mittelsächsischer Kultursommer*, *Moritzburg-Festival*, *Lausitzer Musiksommer*, *Internationale Schostakowitsch Tage Gohrlich*, *Musikfest Erzgebirge*, *Silbermann Tage*.

Sasko podporuje též lužickosrbskou kulturu. V lužickosrbských oblastech žije 60 000 Lužických Srbů, z toho 20 000 v braniborské Dolní Lužici a 40 000 Hornolužických Srbů v saské Horní Lužici mezi Kamenicí a Budyšínem, v oblastech Weißwasser a Hoyerswerda. Ochrana a podpora jazyka a kultury lužickosrbského lidu je zakotvena v Ústavě Saska. Péče o kulturu v oblasti Lužice je díky Nadaci pro lužickosrbský lid (*Stiftung für das sorbische Volk*) financovaná státem a spolkovými zeměmi Sasko a Braniborsko. Lužickosrbská kultura se podporuje v předškolních a školních zařízeních, ve vysokém školství na Institutu pro sorabistiku na univerzitě v Lipsku (*Institut für Sorabistik an der Universität Leipzig*).

Významnou součástí saské kultury jsou hrady, historická centra, parky, zámky *Augustusburg*, *Pillnitz*, střed města Míšeň, Torgau, Budyšín. Německopolský park *Fürst-Pückler-Park Bad Muskau* je na seznamu památek UNESCO.

3.14 Sasko-Anhaltsko (*Sachsen-Anhalt*)

Rozloha: 20,449 km²

Počet obyvatel: 2 244 580

Vláda spolkové země: CDU/SPD

Volební období: 2011 – 2016

Ministr: Stephan Dorgerloh (SPD), ministr kultury

Na podzim roku 2011 odhlasoval zemský sněm zřízení Kulturního konventu Saska-Anhaltska (*Kulturkonvent Sachsen-Anhalt*)⁶³. Kulturní konvent má vypracovávat doporučení pro koncepci kultury spolkové země Sasko-Anhaltsko do roku 2025, ve kterých bude zohledněn demografický a finanční vývoj spolkové země. Kulturní konvent tvoří 36 expertů ze společenských a kulturních institucí. Po více než roce předal Kulturní konvent ministrovi kultury 136 doporučení, na jejichž základě vytvořilo ministerstvo Koncepci kulturní politiky. Aktéři na poli kultury formulovali střednědobá a dlouhodobá doporučení na pozadí existujících rámcových podmínek. Koncepce se zabývá konkrétními problémy spolkové země a na základě tohoto pozadí se zaměřuje na budoucnost. Důležité bylo sjednotit zájmy rozdílných kulturních odvětví, uměleckých svazů, zařízení, kulturních průmyslů a kulturních spolků.

Sasko-Anhaltsko má velké kulturní dědictví, patří do hlavních spolkových zemí, v nichž probíhala reformace. Základní otázkou bylo, jak zviditelnit v kulturních aktivitách regionu kulturní dědictví

⁶³ <http://www.kulturkonvent.sachsen-anhalt.de/ueberblick/>

reformace.

Důležité otázky, které byly položeny v konventu: Kdo je příjemce kultury? Pro koho jsou určena kulturní zařízení? Je kultura atrakcí pro turisty? Využívají místní obyvatelé kulturní nabídky a je pro ně dostupná (finance, doprava...)? Jednoznačné odpovědi neexistovaly, kulturní politika spolkové země musí zohledňovat více úhlů pohledu: zajištění přístupu k současnému umění pro místní obyvatele a zachování kulturního dědictví. Přitom by se mělo zdůraznit, jaký význam může nabídnout kulturní dědictví v současnosti. Při tvorbě koncepce bylo zohledněno též stárnutí populace ve spolkové zemi a odchod mladých. To však neznamená, že by spolková země neinvestovala do kulturních nabídek pro mladé. Konvent kvůli této demografické situaci vyzývá ke spolupráci všechny aktéry, zdůrazňuje vytvoření mobilní kulturní nabídky. Kultura musí přijet k lidem a ne pouze lidé za kulturou.

Problémy konventu přineslo krácení rozpočtu na roky 2012/2013, na kterém se usnesl zemský sněm. Problém a kritika nastala především kvůli zkrácení rozpočtu divadla v Dessau (*Theater Dessau*). Kulturní konvent by neměl být nástrojem k zavírání kulturních institucí.

Předsedající kulturního konventu a obchodní ředitel Německé kulturní rady (*Deutscher Kulturrat*) Olaf Zimmermann vypracoval 163 doporučení, která bude schvalovat stát a kulturní instituce. Doporučením konventu je dlouhodobé navýšení rozpočtu na kulturu na 100 miliónů eur nebo 50% podíl státu na nákladech na památkách patřících ke světovému kulturnímu dědictví. Některé návrhy se týkají konkrétně určitého odvětví nebo zařízení. Jako příklad zde představujeme 7 nejdůležitějších ze 163 doporučení:

1. Rozpočet na kulturu⁶⁴

Spolkové země Sasko-Anhaltsko se ve velkém rozsahu týkají demografické změny. Právě v této situaci musí spolková země a obce převzít zodpovědnost za bohaté kulturní oblasti. Proto doporučuje kulturní konvent spolkové zemi od roku 2014 zvýšit rozpočet na 100 miliónů eur a vynahradiť tím míru inflace.

2. Kulturní regiony

Kulturní konvent doporučuje, aby se obce ve spolkové zemi Sasko-Anhaltsko spojily v kulturní regiony (sloučení obcí nebo účelových svazů) a úkoly v oblasti kultury (kulturní vzdělávání, turismus, knihovny, muzea, marketing, výroční témata atd.) a kulturní zařízení vytvářely společně a solidárně je financovaly a vedly. Konvent vyzval spolkovou zemi vytvořit pro toto zákonné a reálné předpoklady.

---

⁶⁴ Kultura a umění jsou v Německu z velké části financovány obcemi. Spolkové země a obce kryjí s 9,1 miliardami eur (podle Zprávy o financování kultury v roce 2012 *Kulturfinanzbericht 2012*) velký podíl veřejných výdajů za kulturu. Spolkové země (včetně obcí a městských států) investovaly na každého obyvatele v roce 2009 v průměru 96,52 eur. Obce v Sasku-Anhaltsku investovaly v roce 2009 na obyvatele 116,45 eur (dohromady 279,80 miliónů eur) za kulturu a v porovnání s ostatními spolkovými zeměmi stojí na třetím místě za Saskem (169,08 eur) a Durynskem (124,13 eur).

Podíl obcí na kulturních výdajích činí 55 procent. I když jsou k dispozici tato čísla, neexistuje doposud žádný empiricky a statisticky fundovaný přehled k situaci obecního financování kultury a situace se vytváří v každé obci zcela jiným způsobem.

3. Odvody za podporu kultury

Kulturní konvent doporučuje spolkové zemi vytvořit právní rámcové podmínky na zavedení odvodů pro podporu kultury v obcích. Rozpočtové podmínky by se měly vytvořit tak, aby bylo pro obce možné příjmy z odvodů za podporu kultury účelově použít pro oblast kultury.

4. Příklad podpory divadel a orchestrů

Kulturní konvent doporučuje podporovat z rozpočtu spolkové země Sasko-Anhaltsko divadla a orchestry pod podmínkou, že kulturní rozpočet bude zvýšen na 100 miliónů eur. Kulturní konvent doporučuje, aby podpora divadel a orchestrů do roku 2025 byla navýšena ve výši vyrovnání inflace.

5. Domácí tarify

Kulturní konvent doporučuje zřizovatelům kulturních zařízení dávat zaměstnancům výplaty podle tarifů.

6. Kooperační a investiční fondy

Kulturní konvent doporučuje spolkové zemi vytvořit kooperační a investiční fond, aby mohl podporovat realizaci nápadů a projektů a také vytváření sítí a spolupráci mezi kulturními zařízeními a osobami.

7. Kulturní památky UNESCO

Kulturní konvent doporučuje spolkové zemi začít vyjednávat se státem s cílem zvýšit podíl spolkové podpory pro všechny kulturní památky UNESCO na 50 procent celkového financování, aby byl zajištěn další rozvoj těchto památek. Stát se musí více připravovat na jubileum reformace v roce 2017 a na jubileum Bauhausu v roce 2019.

V Sasku-Anhaltsku pracuje kulturní konvent nezávisle. Zemský sněm formuloval požadavek a zároveň stanovil, jaké svazy mají být členy kulturního konventu. Vedle kulturních svazů jako zemská hudební rada (*Landesmusikrat*), Zemský svaz německého divadelního spolku (*Landesverband des Deutschen Bühnenverbands*), Zemský spolek *ver.di*, Spolek muzeí (*Museumsverband*), Spolek knihovníků (*Bibliotheksverband*), Zemská rada ochrany památek (*Landesdenkmalrat*), Rada literatury (*Literaturrat*), Zemské sdružení kulturního vzdělávání dětí a mládeže (*Landesvereinigung Kulturelle Kinder- und Jugendbildung*), Zemský domovský svaz (*Landesheimatbund*), Zemský svaz výtvarných umělců (*Landesverband Bildender Künstler*), Zemský svaz výtvarných spolků (*Landesverband der Kunstvereine*), Zemský svaz sociokulturních center (*Landesverband der soziokulturellen Zentren*), Zemský svaz hudebních škol (*Landesverband der Musikschulen*), Zemské centrum divadel (*Landeszentrum Spiel und Theater*), Nadace Zámky a chrámy (*Stiftung Schlösser und Dome*), památky pod UNESCO ve spolkové zemi, jsou zde sdružení také zástupci politických frakcí v zemském sněmu, církve, univerzity, popř. vysokých škol, kulturního senátu, zemské rady seniorů, zemského svazu turistů, svazu zaměstnavatelů a hospodářských svazů. Bez práva rozhodovat se účastní kulturního konventu také zástupci ministerstva kultury, ministerstva financí, ministerstva vnitra a také moderátor.

Kulturní rozpočet spolkové země Sasko-Anhaltsko

Kvůli dobíhajícímu plánu solidarity do konce roku 2019/2020 a předvídatelnému úbytku finančních prostředků EU musí spolková země Sasko-Anhaltsko změnit finanční politiku. Pro dvojitý rozpočet v letech 2012/2013 a pro finanční plánování do roku 2015 byl stanoven finanční plán.

Pro rok 2013 se kulturní rozpočet snížil přibližně o 5,2 miliónů eur. Krácení se týká zejména oblastí muzeí, památkové péče, hudby stejně tak jako veřejně-právních nadací v kulturní oblasti.

Výzvy

Kulturní politika v Sasku-Anhaltsku stojí před velkou výzvou rozdílného společenského, demografického, kulturního a finančního vývoje. Kultura a kulturní politika v posledních letech získaly na významech (kulturní vzdělávání, kulturní průmysly, kulturní turismus atd.). Komplexita a požadavky se odpovídajícím způsobem zvýšily. Došlo však ke společenským změnám, jako diferenciaci společnosti (migrace, globalizace atd.), medializace a digitalizace, jiné produkční a recepční podmínky, pluralita kulturních nabídek a (hrozící) ztráta významu etablovaných kulturních nabídek.

Spolupráce mezi obcemi

Umění a kultura v obcích Saska-Anhaltska jsou podstatnou součástí kvality života, zvyšují atraktivitu a vyvinuly se v soutěži s ostatními regiony v nepostradatelný místní faktor. Obce pomocí podpory kultury a spojením s regionem vytvořily silnou kulturní identitu a tradici.

Dobrovolné a povinné úkoly

Řád obce rozlišuje mezi povinnými a dobrovolnými výdaji samosprávy a každá obec rozhoduje sama o tom, jak se zhostí úkolů, jakým způsobem je bude vytvářet a zrealizuje je. Povinné úkoly obcí jsou určovány zákonnými předpisy a obce rozhodují o jejich splnění. Dobrovolné úkoly, ke kterým se řadí kulturní oblast, nejsou zákonně definovány a obce samy rozhodují o jejich realizaci a utváření.

Doporučení kulturního konventu

- Kulturní konvent doporučuje obcím obě obecní oblasti, povinné úkoly a dobrovolné úkoly zohledňovat stejně.
- Kulturní konvent doporučuje obecnímu výboru, v rámci jednání o povolení a rozhodování, přiměřeně zohlednit význam kulturních úkolů.
- Kulturní konvent doporučuje, aby se obce spojily v kulturní regiony (sloučení nebo účelové svazy mezi obcemi), aby kulturní úkoly (kulturní vzdělávání, turismus, knihovny, muzea, marketing, roční témata, výměna atd.) mohly společně realizovat, vytvářet, financovat a zakládat kulturní zařízení. Tyto snahy má podporovat spolková země.
- Kulturní konvent doporučuje obcím přehodnotit cíle, úkoly, priority veřejných finančních podpor umění a kultury v rámci koncepčního plánování rozvoje kultury za účasti široké veřejnosti. Stanovit a realizovat prioritní body kulturní politiky.
- Kulturní konvent doporučuje spolkové zemi a obcím společně realizovat nutné procesy restrukturalizace.

Investiční a marketingová společnost Sasko-Anhaltsko (*Investitions- und Marketinggesellschaft Sachsen-Anhalt*)

Společnost *Investitions-und Marketinggesellschaft Sachsen-Anhalt (IMG)*⁶⁵ představuje pod záštitou Ministerstva pro hospodářství a práci Saska-Anhaltska nabídky pro oblast kulturních průmyslů.

3.15 Šlesvicko-Holštýnsko (*Schleswig-Holstein*)

Rozloha: 15,799 km²

Počet obyvatel: 2 815 960

Vláda spolkové země: SPD/Bündnis 90/Die Grünen/SSW

Volební období: 2012 – 2017

Ministr: Anke Spoorendonk (SSW), ministryně pro soudnictví, kulturu a Evropu

Koncepce kultury a ani plán na její rozvoj nebyly pro celou spolkovou zemi doposud vypracovány.

Ze strany zemského kulturního svazu byl vyžadován již po dobu několika let plán rozvoje kultury. Tato myšlenka se projednávala na zemské kulturní konferenci v roce 2012 a setkala se s pozitivním přijetím odpovědné ministryně.

Kulturní plánování

Od roku 2007 se spolková země snaží vypracovat kulturní koncepci *Schleswig-HolsteinKulturKonzept*⁶⁶ a schválit ji. Přes řadu pokusů se to doposud nepodařilo.

V předmluvě ke kulturní koncepci píše tehdejší předseda vlády spolkové země Peter Harry Carstensen: *Kultura je nejdůležitější průřezové téma (...) Jednotlivé zkušenosti s velkou odpovědností za kulturní politiku mě utvrdily v záměru vytvořit kulturní koncepci.*

Předložená koncepce se však nerealizovala, další ministr pro vzdělání a kulturu Dr. Ekkhard Klug ji považoval pro spolkovou zemi za nepotřebnou, důvody nesdělil. Místo kulturní koncepce s konkrétními cíli a ukazateli se Dr. Ekkhar Klug zaměřil na nezávazné rozhovory s řadou aktérů kultury. Nedosáhlo se však žádných realizovatelných výsledků. Zemský kulturní svaz poslal ministerstvu dopis, ve kterém uvádí, že diskuze o kulturním plánování nesmí vyznít na prázdno. V dopise se navrhuje, že Zemský kulturní svaz založí iniciativu Plán na rozvoj kultury (*Kulturentwicklungsplan*), aby se neutralizovaly partikulární zájmy a konflikty zájmů a definovala se společná činnost. K tomu však nedošlo, celý proces zůstal nedokončen. Ministerstvo mělo jiné priority než konkrétní plán rozvoje kultury.

Zemský kulturní svaz se po této negativní zkušenosti spojil s Kulturněpolitickou společností

⁶⁵

http://www.sachsenanhalt.de/fileadmin/Elementbibliothek/Bibliothek_Politik_und_Verwaltung/Bibliothek_Ministerium_der_Finzen/Dokumente/Beteiligungen/IMG.pdf

⁶⁶ http://www.schleswig-holstein.de/MJKE/DE/Kulturpolitik/Kulturdialog/Flyer_KulturperspektivenComic__blob=publicationFile.pdf

Šlesvicka-Holštýnska (*Kulturpolitische Gesellschaft Schleswig-Holstein*)⁶⁷ a kulturním Fórem Šlesvicka-Holštýnska (*Kulturforum Schleswig-Holstein*)⁶⁸ a navrhl proto v roce 2010 pod názvem Kultura ve Šlesvicku-Holštýnsku potřebuje budoucnost (*Die Kultur in Schleswig-Holstein braucht eine Zukunft*) následující postup:

- Vytvoření kulturní rady (Co je k dispozici? Co chybí? Co je ohroženo? Co je z hlediska společnosti relevantní? Co je financováno z veřejných prostředků?).
- Vytvoření kulturní koncepce pro Šlesvicko-Holštýnsko (Co musí zůstat zachováno? Co se má v budoucnu financovat z veřejných prostředků? Co se má ještě dodatečně více rozvinout? Jak se vytvářejí podněty?).
- Vytvoření koncepcí a vznik Domu kultury (*Haus der Kultur*), ve kterém budou podle principu subsidiarity koncentrovány aktuální úkoly veřejné podpory kultury spolkové země a bude probíhat další vzdělávání lidí působících v oblasti kultury (úředníků i dobrovolníků).
- Vytvoření zemského kulturního fondu k přechodné podpoře relevantních kulturních zařízení.

V takzvaném apelu města Rendsburg (*Rendsburger Appell*) byla spolková vláda Šlesvicka-Holštýnska vyzvána vytvořit plán kulturního rozvoje, a to ve věcné, transparentní a otevřené diskuzi s kulturními svazy a institucemi, a předat ho parlamentní radě.

Plán kulturního rozvoje má trvale působit na veřejně podporovanou kulturu a kulturním svazům a institucím přinést alespoň střednědobou jistotu. V listopadu roku 2012, poté co se konstitovala nová spolková vláda, zahájil Zemský kulturní svaz na každoročním kulturním kongresu přípravu plánu kulturního rozvoje, který mezitím doporučila také spolková země.

Výsledek kongresu Do budoucnosti-kulturní země Šlesvicko-Holštýnsko (*Auf in die Zukunft-Kulturland Schleswig-Holstein*) dodal odvalu všem zúčastněným. Zemský svaz navrhoval následující průběh:

- Diskuze v malých skupinách pod vedením ministerstva.
- Zhodnocení diskuzí v expertní skupině.
- Formulace všeobecně platných směrů vývoje za účasti ministerstva a expertní skupiny.
- Formulace plánu kulturního rozvoje příslušným ministerstvem.
- První čtení v zemském sněmu.
- Druhé čtení v zemském sněmu a schválení plánu rozvoje kultury.

3.16 Svobodný stát Durynsko (*Freistaat Thüringen*)

Rozloha: 16,172 km²

Počet obyvatel: 2 160 840

Vláda spolkové země: Die Linke/SPD/ Bündnis90/Die Grünen

Volební období: 2014 – 2019

Ministr: Birgit Klaubert (Die Linke), ministryně pro vzdělání, mládež, vědu a kulturu

⁶⁷ <http://www.kupoge.de/regionalgruppen/schleswig-holstein.html>

⁶⁸ <http://www.kulturforum-sh.de/>

V roce 2010 se uskutečnilo první durynské kulturní fórum, které zahájilo diskuzi o kulturní politice země. Na jaře roku 2011 se v osmi pracovních skupinách diskutovalo o specifických otázkách týkajících se zemské kulturní politiky. Koordinaci pracovních skupin převzalo ministerstvo. V roce 2012 byla na základě debat předložena koncepce kultury Svobodného státu Durynsko (*Kulturkonzept des Freistaats Thüringen*)⁶⁹, která se zabývá specifickými otázkami kultury a jejím přesahem. V průběhu diskuzního procesu byla založena Zemská kulturní rada Durynska (*Landeskulturrat Thüringen*)⁷⁰. V únoru 2013 se konalo třetí durynské kulturní fórum, jehož hlavním tématem byla kultura na internetu.

Kulturní rada ve Svobodném státu Durynsko, vrcholný orgán kulturních svazů ve spolkové zemi, díky spolkové vládě přivítala předloženou koncepci pro Durynsko. Koncepce kultury byla již dávno očekávána. Koncepce má stanovit strukturu a význam durynské kulturní oblasti, vychází z kulturního vzoru, který si v roce 2011 spolková země předsevzala. Durynsko se v ní zavazuje k zodpovědnosti za zachování a rozvoj kulturní oblasti. Kultura určuje identitu země. Koncepce byla vypracována po mnohaletých dialozích s umělci a lidmi vytvářejícími kulturu.

Aktéři kultury, svazy, zástupci obcí i ostatní ministerstva zohledňovali všechny vlivy na oblast kultury: budoucí vývoj kultury ve spolkové zemi, demografické změny ve společnosti, vliv nových médií a změny v trávení volného času obyvatel. Rozporné zájmy jsou na kulturně-uměleckém poli mezi oblastmi kultury a regiony. Koncepce byla vypracována za pomoci speciálních pracovních a řídicích skupin a na konferencích. Byly vypracovány plány na rozvoj kultury různých míst ve spolkové zemi, kde bude probíhat kooperace mezi všemi kulturními odvětvími.

Ve Výmaru se 28. února 2013 konalo 3. durynské kulturní fórum, na kterém se pokračovalo v dialogu mezi jednotlivými odvětvími. Hlavním bodem této konference byl rozvoj kultury v digitální době a její dopady na kulturní oblast. Byla probrána pozitiva a rizika kultury na internetu, která staví kulturní zařízení a osoby činné v oblasti kultury před nové výzvy, k nimž musí být vytvořeny nové strategie a koncepce. Vedle stávající a etablované kulturní nabídky je potřeba vytvořit rámcové podmínky pro vznik a využívání nové digitální nabídky a nových forem kulturních nabídek. Využívání digitálních médií a nových technologií je dobrou možností jak získat nové cílové skupiny návštěvníků a uživatelů kulturní nabídky.

Ve Svobodném státě Durynsko jde přibližně 1,6 procent rozpočtu spolkové země na výdaje na kulturu. Durynsko se definuje jako kulturní země, má rovněž proto všechny předpoklady, ale tato suma nestačí. Množství kulturních institucí, divadel, zámků a parků, řada muzeí, knihoven a vysokých škol není neproduktivní oblast, která zatíží malou spolkovou zemi, ale představuje prvotřídní potenciál pro budoucí rozvoj země. Spolková země v rozpočtu na roky 2013/2014 zvýšila výdaje za kulturu od roku 2009 o více než čtvrtinu na 155 miliónů eur. Financování divadel a orchestrů je zajištěno do roku 2016. Ministr kultury oznámil, že obcím poskytne 9 miliónů eur pro financování kulturních akcí. Kulturní rada Durynska se obává, že i při stabilním financování

---

⁶⁹ <http://www.thueringen.de/imperia/md/content/tmbwk/kulturportal/kulturkonzept-thueringen.pdf>
⁷⁰ http://www.kulturrat-thueringen.de/www.kulturrat-thueringen.de/Kulturrat_Thueringen.html

durynských divadel s přibližně 66 milióny eur dojde ke škrtům v ostatních oblastech (knihovny, muzea, literatura, výtvarné umění).

Duryňská agentura pro kreativní průmysly (*Thüringer Agentur für die Kreativwirtschaft*)

V roce 2012 spustila svou činnost agentura *Thüringer Agentur für die Kreativwirtschaft (ThAK)*⁷¹, jedná se o poradenské místo pro podnikatele z oblasti kulturních průmyslů, pomoc při etablování se na trhu. Duryňské ministerstvo hospodářství podporuje agenturu z ESF a prostředků spolkové země.

K hodnotě a vnímání kultury ve spolkových zemích bývalého východního bloku Německa vznikl v prosinci 2001 kulturněpolitický dokument *Modrá kniha – Kulturní majáky (Blaubuch – Kulturelle Leuchttürme)*⁷² ve spolkových zemích Braniborsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko a Duryňsko. Zkoumají se souvislosti kultury a turismu z kulturněpolitické perspektivy. Kulturní dědictví nových spolkových zemí (bývalá oblast východního bloku) je jediná oblast, kde mohou tyto spolkové země konkurovat starým spolkovým zemím (bývalá oblast západního bloku). Ve studii se zjistilo, že podpora infrastruktury kultury se vyplatila, pokud byla spjatá s oblastí kulturního turismu.

---

⁷¹ <http://www.thueringenkreativ.de/>

⁷² http://www.uni-erfurt.de/fileadmin/public-docs/Sammlung_Perthes/Benutzung/Blaubuch.pdf

4 Odborná literatura ke kultuře a kulturnímu plánování ve Spolkové republice Německo

Brinckmann, H., Reinhart R. (eds.). 2006. *Die Stadt von der Kultur her denken – die Kultur von der Stadt her denken. Strategische Kulturpolitik als Element strategischer Kommunalpolitik.* Rehburg-Loccum: Loccumer Kleine Reihe.

Deutscher Bundestag. 2007. *Schlussbericht der Enquete-Kommission „Kultur in Deutschland“ des Deutschen Bundestages.* Berlin: Bundestags-Drucksache 16/7000.

Könneke, A. 2007. „Kulturkonzept Freiburg. Kulturentwicklungsplan als Beteiligungsprozess.“ *Kulturpolitische Mitteilungen*, Heft 118 (III/2007): 6-7.

Lange, I. 2011. „Kulturentwicklung planen, Kulturentwicklungsplanung im Landkreis Peine – das Gemeinschaftsprojekt des Landkreises Peine, der Städte und Gemeinden des Landkreises und der Stiftung Universität Hildesheim.“ [online]. Dostupné z: <http://www.uni-hildesheim.de/archiv/artikel/kulturentwicklung-planen/>

Morr, M. 2011. „Kultur und Politik. Aspekte kulturwissenschaftlicher und kulturpolitischer Spannungsfelder.“ in M. Morr (eds.). *Kultur und Politik. Aspekte kulturwissenschaftlicher und kulturpolitischer Spannungsfelder. Hessische Blätter für Volks- und Kulturforschung.* Marburg: Jonas.

Morr, M. 2011. „Ein kulturpolitisches Instrument: Die Kulturentwicklungsplanung.“ Pp. 157-164 in M. Morr (eds.). *Kultur und Politik. Aspekte kulturwissenschaftlicher und kulturpolitischer Spannungsfelder. Hessische Blätter für Volks- und Kulturforschung.* Marburg: Jonas.

Morr, M. 2011. „Kulturentwicklungsplanung.“ Pp. 138-149 in V. Lewinski-Reuter, S. Lüddemann, (eds.). *Glossar Kulturmanagement.* Wiesbaden: VS Verlag.

Morr, M. 2010. „Ländliche Räume und Kulturarbeit. Bundesvereinigung Soziokultureller Zentren e.V.“ *Soziokultur* 81, 3/2010, 3-5.

Morr, M. 2001. „Kulturelle Planung.“ (Loseblattsammlung, C 1.10, C 1.11.) in P. Bendixen (eds.): *Handbuch KulturManagement*, Stuttgart: VS Verlag.

Morr, M. 1999. *Verplante Kultur? Die Rahmenbedingungen kultureller Planungen.* Bonn: Klartext Verlag.

Neisener, I. 2009. „Von der Kulturentwicklungsplanung zur „Kulturabwicklungsplanung“? Kulturelle Planungen im Kontext des demografischen Wandel.“ Pp. 83-106 in A. Körner, J. Körner, (eds.). *Demografischer Wandel und Kultur. Veränderungen im Kulturangebot und der Kulturnachfrage.* Wiesbaden: VS Verlag.

Richter, R. 2011. „Kommunale Kulturpolitik und Parteipolitik.“ Pp. 51-54 in M. Morr (eds.). *Kultur und Politik. Aspekte kulturwissenschaftlicher und kulturpolitischer Spannungsfelder.* Marburg: Jonas Verlag.

Richter, R. 2011. „Kulturgeprägte Stadtentwicklung im demografischen Wandel.“ Pp. 39-48 in A. Fricke, T. Winter (eds.). *Kultur im demografischen Wandel. Impulse für die kommunale Kulturarbeit.*

München: kopaed.

Richter, R. 2008. „Evaluation als Instrument der Kulturpolitik auf kommunaler Ebene“ Pp. 28-37 in K. Ermert (eds.). *Evaluation als Grundlage und Instrument kulturpolitischer Steuerung*. Wolfenbüttel: Wolfenbütteler Akademie-Texte Band 34.

Richter, R. 2006. „Die Stadt von der Kultur her denken – die Kultur von der Stadt her denken: Möglichkeiten kulturgeprägter Stadtentwicklung.“ Pp. 105-122 in H. Brinckmann, Richter, R. Reinhart (eds.). *Die Stadt von der Kultur her denken – die Kultur von der Stadt her denken. Strategische Kulturpolitik als Element strategischer Kommunalpolitik*. Rehburg-Loccum: Loccumer Kleine Reihe.

Richter, R. 2006. „Steuerung kommunaler Kulturpolitik und -verwaltung mit Leitlinien, Zielvereinbarungen und Berichtswesen. Pp. 93-104 in H. Brinckmann, R. Richter (eds.). *Die Stadt von der Kultur her denken – die Kultur von der Stadt her denken. Strategische Kulturpolitik als Element strategischer Kommunalpolitik. Rehburg-Loccum.*“ Loccumer Kleine Reihe.

Richter, R. 2004. „Möglichkeiten kulturgeprägter Stadtentwicklungsplanung“ R. Richter (eds.) in *Stadt als Lebensraum. Europäische Perspektiven*. Rehburg-Loccum: Loccumer Protokoll 75/04.

Richter, R., Hartung W. 1992. *Überlegungen zu einem diskursiven Prozess der Landeskulturentwicklungsplanung Niedersachsen*. Rehburg-Loccum: Loccumer Protokolle 27/92.

Scheytt, O. 2009. „Die Ökonomisierung der Kulturpolitik“ Pp. 25-35 in A. Drews (eds.). *Nach uns die Kulturwirtschaft? ... und was wird aus der Kulturpolitik?*. Rehburg-Loccum: Loccumer Protokolle 07/08.

Schneider, W. 2000. „Kulturpolitische Profile in der Kommune – Verwalter, Gestalter, Moderatorin, Ermöglicher oder Visionärin?“ Pp. 101-110 in K. Ermert, T. Lang (eds.). *Die Förderung von Kunst und Kultur in den Kommunen. Kommunikationsformen, Willensbildung, Verfahrensweisen*. Wolfenbüttel: Bundesakademie für kulturelle Bildung.

Wagner, B. 2011. „Kulturentwicklungsplanung: kulturelle Planung.“ Pp. 165-183 in A. Klein (eds.). *Kompendium Kulturmanagement. Handbuch für Studium und Praxis*. München: Vahlen.

Wagner, B. 2008. „Die Kultur von der Stadt her denken. Eine neue Phase der Reflexivität und kulturellen Planung.“ Pp. 105-120 in V. Lewinski-Reuter, S. Lüddemann (eds.). *Kulturmanagement der Zukunft. Perspektiven aus Theorie und Praxis*. Wiesbaden: Vs Verlag.

Wagner, B. 2006. „Kulturentwicklungsplanung. Ein Überblick in historischer Perspektive.“ Pp. 79-91 in H. Brinckmann, R. Richter (eds.). *Die Stadt von der Kultur her denken – die Kultur von der Stadt her denken. Strategische Kulturpolitik als Element strategischer Kommunalpolitik*. Rehburg-Loccum: Loccumer Kleine Reihe,

Wagner, B. 1997. *Kommunale Kulturentwicklungsplanung*. Bonn: Institut für Kulturpolitik der Kulturpolitischen Gesellschaft, Reihe Materialien (Heft 1).

Internetové zdroje

<http://archiv.ruhr2010.de/>

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/71085/umfrage/verteilung-der-einwohnerzahl-nach-bundeslaendern/>

<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/070/1607000.pdf>

<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/070/1607000.pdf>

<http://kickstart.kreativsaision.de/de/>

<http://klub-dialog.de/> <http://kmm-hamburg.de/kultur-entwickelt-sich-kmm-forum-2013/>

<http://kmm-hamburg.de/kultur-entwickelt-sich-kmm-forum-2013/>

<http://kreativgesellschaft.org/>

<http://kreativnetzwerk.mfg.de/de>

<http://kulturamt.wittlich.de/>

<http://kulturamt.wittlich.de/perspektiven/kulturkonzept.html>

<http://kulturland-brandenburg.de/>

http://regional-governance-kultur.de/uploads/media/Brandenburg_PF_IN.pdf

<http://www.bbaw.de/>

<http://www.berlin.de/projektzukunft/>

<http://www.bpb.de/>

<http://www.bundestag.de/service/glossar/E/enquete/245392>

<http://www.creative-city-berlin.de/de/>

<http://www.e-c-c-e.de/>

<http://www.emscherkunst.de/home.html>

<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>

<http://www.hwwi.org/>

<http://www.innovationen-brauchen-mut.de/>

<http://www.kdfs.de/>

<http://www.kobv.de/>

<http://www.kreatives-brandenburg.de/>

<http://www.kreativzentrum-saar.de/>

<http://www.kultur.bremen.de/sixcms/media.php/13/Masterplan%20f%FCr%20die%20Kulturentwicklung%20Bremens.pdf>

<http://www.kulturfeste.de/>

<http://www.kulturfonds-frm.de/>

<http://www.kulturforum-sh.de/>

<http://www.kulturkonvent.sachsen-anhalt.de/ueberblick/>
http://www.kulturland.sachsen.de/download/Kulturland_Sachsen_Kulturkompass.pdf
http://www.kulturmanagement.net/beitraege/prm/39/v__d/ni__2605/stp__5/index.html
<http://www.kulturportal-hessen.de/de/themen/hessische-kulturpolitik/kulturpolitik-aktuell/5284-kulturfonds-foerdert->
<http://www.kulturrat.de/>
<http://www.kulturrat.de/puk/puk02-13.pdf>
http://www.kulturrat-thueringen.de/www.kulturrat-thueringen.de/Kulturrat_Thueringen.html
<http://www.kulturstiftung-des-bundes.de/cms/de/index.jsp>
<http://www.kulturwirtschaft-hessen.de/kultur-und-kreativwirtschaft>
<http://www.kupoge.de/>
<http://www.kupoge.de/institut.html>
<http://www.kupoge.de/kumi/kumi147.html>
http://www.kupoge.de/kumi/pdf/kumi131/kumi131_04-05.pdf
<http://www.kupoge.de/regionalgruppen/schleswig-holstein.html>
<http://www.mabb.de/>
<http://www.medienboard.de/WebObjects/Medienboard.woa/wa/CMSshow/2607472>
http://www.metropoleruhr.de/fileadmin/user_upload/metropoleruhr.de/Bilder/Regionales_Management/Kultur_Sportfoerderung/Masterplan_Kulturmetropole_Ruhr.pdf
<http://www.mwk.niedersachsen.de/startseite/>
<http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=3583516086528>
http://www.sachsenanhalt.de/fileadmin/Elementbibliothek/Bibliothek_Politik_und_Verwaltung/Bibliothek_Ministerium_der_Finzen/Dokumente/Beteiligungen/IMG.pdf
http://www.schleswig-holstein.de/MJKE/DE/Kulturpolitik/Kulturdiallog/Flyer_KulturperspektivenComic__blob=publicationFile.pdf
<http://www.spsg.de/startseite/>
<http://www.stadt-der-wissenschaft.de/chronik/2005/index.html>
<http://www.stadtentwicklung.berlin.de/planen/stadtentwicklungskonzept/de/statusbericht/kultur.shtml>
http://www.stk.brandenburg.de/cms/list.php/stk_start
<http://www.stuttgart.de/img/mdb/item/503207/103452.pdf>
<http://www.thueringen.de/imperia/md/content/tmbwk/kulturportal/kulturkonzept-thueringen.pdf>
<http://www.thueringenkreativ.de/>
http://www.uni-erfurt.de/fileadmin/public-docs/Sammlung_Perthes/Benutzung/Blaubuch.pdf

<http://www.urbanekuensteruhr.de/de/>

<http://www.wfb-bremen.de/de/wfb-wirtschaftsfoerderung-bremen>

<http://www.zirp.de/>

https://www.bayern.landtag.de/www/ElanTextAblage_WP16/Drucksachen/Basisdrucksachen/0000010500/0000010967.pdf

https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/BildungForschungKultur/Kultur/Kulturfinanzbericht1023002109004.pdf?__blob=publicationFile

<https://www.yumpu.com/de/document/view/23991295/politik-kultur-deutscher-kulturrat/15>